

28 mars—1 april.

Debatter m. m.

	Sid.
Onsdagen den 1 april.	
Byggande av järnväg Luleå—Karlsborgsverken	8
Villkoren för familjepension åt frånskild make	11
Promilletalet för skogsvårdsavgiften	12
Rätt att utströ avlidens aska	21
Medverkan av ämbetsman vid borgerlig begravning	22
Formen för utträde ur svenska kyrkan	23
Fiskerätten vid Runnö	35
Kvarstående olösta norrlandsfrågor	40
Främjande av näringslivets utveckling i Norrland	45

Samtliga avgjorda ärenden.

Onsdagen den 1 april.

Statsutskottets memorial nr 40, ang. gemensam votering rörande anslag till inrättande av inackorderingshem m. m.	8
— utlåtande nr 41, ang. försäljning av en allmänna arvsfonden tillfallen fastighetsandel	8
— nr 42, ang. anslag å kapitalbudgeten: ecklesiastikdepartementet ..	8
— nr 43, ang. anslag å kapitalbudgeten: justitiedepartementet	8
— nr 44, ang. anslag å kapitalbudgeten: socialdepartementet	8
— nr 45, ang. anslag å kapitalbudgeten: inrikesdepartementet	8
— nr 46, ang. fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag ..	8
— nr 47, ang. försäljning av vissa fastigheter	8
— nr 48, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	8
— nr 49, ang. anslag till Stornorrfors kraftstation m. m.	8
— nr 50, ang. förslag till 1953 års riksdag att bygga järnväg Luleå—Karlsborgsverken	8

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr 51, ang. befrielse från betalningsskyldighet för viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran	10
— nr 52, ang. statstjänstemännens löner under år 1953 m. m.	10
— nr 53, ang. villkoren för statlig familjepension åt frånskild make	11
— nr 54, ang. ersättning åt S. T. Magnusson för skada, ådragen under värnpliktstjänstgöring	12
Bevillningsutskottets betänkande nr 24, ang. promilletalet för skogs-vårdsavgiften för år 1953	12
— nr 27, ang. avskaffande av avdragsrätten för ränta å s. k. bene-fika barnreverser	21
Bankoutskottets utlåtande nr 5, ang. verkställd granskning av riks-dagsbibliotekets styrelse och förvaltning	21
Första lagutskottets utlåtande nr 21, ang. ändring i 9 § 2 mom. lagen om jordfästning m. m.	21
— nr 22, ang. officiellt bistånd av officiant vid icke-kyrklig begravn-ning	22
— nr 23, ang. ändrad lydelse av 11 § religionsfrihetslagen	23
Andra lagutskottets utlåtande nr 14, ang. ändrad lydelse av 20 § lagen om tillsyn å fartyg	34
— nr 15, om ändring i och översyn av förordningen ang. yrkes-mässig automobiltrafik	34
— nr 16, ang. ställande av vissa kronan tillhöriga båtar under kon-troll av inspektionsmyndighet	34
Tredje lagutskottets utlåtande nr 12, ang. ändrad lydelse av 4 § lagen om gräns mot allmänt vattenområde	35
— nr 13, ang. utvidgning av den s. k. sociala arrendelagstiftningen m. m.	40
Första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 4, ang. kompetensbevis för innehavare av deklara-tionsbyrå	40
— nr 5, ang. översyn av bestämmelserna rörande förvisning från högre skolor	40
— nr 6, ang. omprövning av 1952 års upphandlingskungörelse	40
— nr 7, ang. kvarstående olösta norrlandsfrågor	40
— nr 8, ang. främjande av näringslivets utveckling i Norrland	45

Lördagen den 28 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2 eftermiddagen; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 21 och den 24 innevarande månad.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman *Lars Andersson*, född den 22 september 1888, på grund av influensa är arbetsoförmögen den 27 mars —den 1 april 1953, intygas härmed.

Bromma den 27 mars 1953.

Allan E. Larson.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1953/54 under fjärde huvudtiteln, avseende anslagen inom försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1952/53, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 under försvarets fonder;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde

huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 till utrustning för vindtunnelanläggning m. m. vid flygtekniska försöksanstalten och till säkerhetsanstalter för sjöfarten;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1953/54 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av överskottsmedel i vissa clearingkassor; och

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1953/54 av underskottet för luftfartsfonden.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 99, till Konungen i anledning av väckt motion angående åtgärder för underlättande av svenskars röstning utomlands.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 100, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i hembiträdeslagen den 30 juni 1944 (nr 461) samt om fortsatt giltighet av samma lag.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 373, av herrar *Boman* och *Björnberg*, samt

nr 374, av herr *Ohlsson*, *Ebbe*, och herr *Björnberg*, båda i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående prisutjämningsavgift m. m.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 375, av herr *Magnusson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.; samt

nr 376, av herr *Björnberg* och herr *Ohlsson, Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Bergman* m. fl. väckta motionen, nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Sunne* m. fl. väckta motionen, nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 juni 1943 (nr 444) om tillståndstvång för byggnadsarbete.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 379, av herr *Eskilsson* m. fl.,

nr 380, av herr *Näsgård* m. fl., och

nr 381, av herr *Sundelin*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Huss* m. fl. väckta motionen, nr 382, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppbördsförfarandet m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 383, av herr *Andersson, Axel*, och herr *Persson, Johan*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid blind- och dövskolorna; samt

nr 384, av herr *Andersson, Axel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1953/54 m. m.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m.;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en allmänna arvsfonden tillfallen fastighetsandel;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts

proposition angående försäljning av vissa fastigheter;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Stornorrfors kraftstation m. m.;

nr 50, i anledning av väckt motion om förslag till 1953 års riksdag att bygga järnväg Luleå—Karlsborgsverken;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från betalningsskyldighet för viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran på grund av borgen;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statstjänstemännens löner under år 1953 m. m.;

nr 53, i anledning av väckta motioner om förnyad prövning av villkoren för statlig familjepension åt fränskild make; samt

nr 54, i anledning av väckta motioner om ersättning åt S. T. Magnusson för skada, ådragen under värnpliktstjänstgöring;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogs-vårdsavgiften för år 1953 skall utgå, jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 27, i anledning av väckt motion om avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för ränta å s. k. benefika barnreverser;

bankoutskottets utlåtande nr 5, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckt motion, angående viss ändring i 9 § 2 mom. lagen om jordfästning;

nr 22, i anledning av väckt motion angående officiellt bistånd av officiant vid icke-kyrklig begravning; samt

nr 23, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 11 § religionsfrihetslagen;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position med förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg;

nr 15, i anledning av väckta motioner om viss ändring i och översyn av förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik; samt

nr 16, i anledning av väckt motion om ställande av vissa kronan tillhöriga båtar under kontroll av inspektionsmyndighet;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av väckta motioner angående ändrad lydelse av 4 § lagen om gräns mot allmänt vattenområde; samt

nr 13, i anledning av väckta motioner rörande dels viss utvidgning av den s. k. sociala arrendelagstiftningen m. m., dels ock ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk; ävensom

första kammarens allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 4, över motion om beredande av möjlighet för innehavare av deklara-tionsbyrå att hos myndighet erhålla intyg om sin kompetens;

nr 5, över motion om en översyn av gällande bestämmelser rörande förvisning från läroverk och andra högre skolor;

nr 6, över motion angående omprövning i visst avseende av 1952 års upphandlingskungörelse;

nr 7, över motion angående kvarstående olösta norrlandsfrågor; samt

nr 8, över motion om åtgärder för främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 175, angående försäljning av kronoegendomen Åraslöv 15¹ i Kristianstads län.

Den kungl. propositionen blev nu förredragen och lagd på bordet.

Anmäldes och bordlades en av herr *Persson, Ola*, under sammanträdet till herr förste vice talmannen avlämnad, av honom och herr *Öhman* undertecknad motion, nr 385, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.10 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 31 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 4 eftermiddagen.

m. m. samt om fortsatt giltighet av samma förordning.

Justerades protokollen för den 25 och den 28 innevarande månad.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets memorial nr 40 och utlåtanden nr 41—54, bevillningsutskottets betänkanden nr 24 och 27, bankoutskottets utlåtande nr 5, första lagutskottets utlåtanden nr 21—23, andra lagutskottets utlåtanden nr 14—16, tredje lagutskottets utlåtanden nr 12 och 13 samt första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden nr 4—8.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 108, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 11 juni 1915 (nr 219) om avbetalningsköp, m. m.

Anmäldes att till kammaren överlämnats Kungl. Maj:ts proposition nr 120, med anhållan om riksdagens yttrande över förslag till stadga angående protokollföring i utrikesnämnden.

Anmäldes och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 109, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m.

Den kungl. propositionen blev nu föredragen och lagd på bordet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 175, angående försäljning av kronoegendomen Åraslöv 15¹ i Kristianstads län.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 386, av herr *Björck* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående depåverksamheten till stöd för blinda hantverkare;

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet den av herr *Persson, Ola*, och herr *Öhman* väckta motionen, nr 385, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 24 oktober 1951 (nr 660) om skatt vid tillverkning och import av personbilar

nr 387, av herr *Thun, Fritiof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande statsbidrag till försöksdistrikt med enhetskola, m. m.;

nr 388, av herrar *Holmqvist* och *Svensson*, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 389, av herrar *Sjödahl* och *Ohlon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till medicinska högskolan i Göteborg och Göteborgs högskola, m. m.;

nr 390, av herr *Ohlon* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppborðsförfarandet m. m.;

nr 391, av herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag

till vissa ändringar i uppborðsförfarandet m. m.; och

nr 392, av herr *Svärd*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i uppborðsförfarandet m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.04 eftermiddagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Onsdagen den 1 april.

Kammaren sammanträdde kl. 10 förmiddagen.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Med stöd av bifogade läkarintyg ber undertecknad få anhålla om ledighet från riksdagsarbetet fr. o. m. den 30 mars och tills vidare.

Arboga den 30 mars 1953.

Iwar Anderson.

Att riksdagsman *Iwar Anderson* är intagen å Köpings lasarett i dag för genomgående av bräckoperation och att han kommer att vara arbetsoförmögen under en månad framåt intygas härmed.

Köping den 30 mars 1953.

G. Levander.

Lasarettsläkare.

På gjord proposition bifölls ansökningen för den tid, den i återopade läkarintyget omförmälda arbetsoförmågan varade.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 120, med anhållan om riksdagens

yttrande över förslag till stadga angående protokollföring i utrikesnämnden.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 386, av herr *Björck* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående depåverksamheten till stöd för blinda hantverkare;

nr 387, av herr *Thun, Fritjof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande statsbidrag till försöksdistrikt med enhetsskola, m. m.;

nr 388, av herrar *Holmqvist* och *Svensson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.; samt

nr 389, av herrar *Sjödahl* och *Ohlon*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till medicinska högskolan i Göteborg och Göteborgs högskola, m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 390, av herr *Ohlon* m. fl.,

nr 391, av herr *Svärd*, och

nr 392, av herr *Svärd*,

alla i anledning av Kungl. Maj:ts propo-

Om byggande av järnväg Luleå—Karlsborgsverken.

sition med förslag till vissa ändringar i uppborðsförfarandet m. m.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1953/54 till bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m., godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en allmänna arvsfonden till-fallen fastighetsandel, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser ccklesiastikdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—18.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 19.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1.

Utskottets hemställen bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre reservationsanslag;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa fastigheter;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; och

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Stornorrfors kraftstation m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om byggande av järnväg Luleå—Karlsborgsverken.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 50, i anledning av väckt motion om

Om byggande av järnväg Luleå—Karlsborgsverken.

förslag till 1953 års riksdag att bygga järnväg Luleå—Karlsborgsverken.

I en inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Norling* väckt motion (I: 7) hade föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till innevarande års riksdag att bygga järnväg Luleå—Karlsborgsverken.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen I: 7 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **PERSSON, HELMER** (k): Herr talman! Jag tillät mig i januari 1952 att väcka en motion i denna fråga med yrkande, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa om förslag att bygga järnväg Luleå—Karlsborgsverken. Vad blev resultatet? Jo, det blev en hänvisning till att frågan redan var underställd Kungl. Maj:t genom en av järnvägsstyrelsen framlagd utredning.

Vid frågans behandling i kammaren tillät jag mig säga, att saken varit föremål för otaliga utredningar under de gångna 35 åren. Otaliga utredningsförslag har överlämnats till olika regeringar, men ännu har ingen regering framlagt något förslag som syftar till att lösa problemet. Bladen i de första utredningarna har för länge sedan gulnat, nya utredningar har avlöst de gamla, nya regeringar har trätt till, nya löften har ersatt gamla löften. Men en viktig del av Norrbotten saknar fortfarande järnväg.

Som jag nämnde har utredningarna under de förflutna 35 åren varit föremål för olika regeringars prövningar, och riksdagsutskotten har med hänsyn därtill sagt, att det måste anses mindre lämpligt att riksdagen tar något initiativ i frågan. Så har det varit tidigare, och så är det även i dag, när en motion i frågan ligger på riksdagens bord. Så här säger utskottet nu: »Enligt vad utskottet under hand erfarit är denna utredning alltjämt föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Med hänsyn härtill finner utskottet det mindre lämpligt att

från riksdagens sida något initiativ nu tages i frågan.» Ett halvt år har regeringen haft till förfogande för sin prövning, ty det är drygt ett halvt år sedan järnvägsstyrelsen framlämnade sin utredning, men ännu föreligger inget förslag från regeringen. Jag vill erinra om att överbefälhavarens utredning med ett program till upprustning var knappast mer än tre månader gammalt, när regeringen lade fram det förslag, som ledde till en ytterligare upprustning i det här landet med 600 miljoner kronor.

Om nu den utredning, som järnvägsstyrelsen har framlämnat till regeringen, varit den första i sitt slag, kunde man ju ha förstått utskottets hållning, men här handlar det ju om en fråga, som under 35 års tid utretts och varit föremål för prövning. Är det då inte en åtgärd av självhävdelse, om riksdagen äntligen skulle beställa ett förslag från regeringen? Det anser emellertid inte utskottet, som i stället medverkat i det cirkus-skådespel, som nu har pågått i denna fråga i hela 35 år.

Nå, är nu detta enbart min åsikt? Är det enbart mitt hårda omdöme? Nej, ingalunda. Det är en åsikt, som delas av den överväldigande majoriteten av Norrbottens folk. Det är en åsikt som bl. a. delas av Svenska järnvägsmannaförbundets femte distrikt, som klart har uttalat sig i denna fråga och därvid begärt, att riksdagen skall ta ställning till densamma, och som också kommer att uppvakta regeringen.

Däremot är jag inte så säker på inställningen hos den norrbottensrepresentant, som i statsutskottet har jamat med i utskottets jämmerliga melodi. Det tycks vara så, att vissa representanter för Norrbotten handlar på ett sätt i hembygden och på ett annat sätt i riksdagen. Vid varje val inbjudes en minister, som i kustbygden i högtidliga former uttalar, att det är klart att bygden skall få en järnväg. Den politiken har bedrivits nu i 35 år. Och på valmötena i Norrbotten säger den utskottsrepresentant, som intar denna märkvärdiga ställning, att Norrbotten måste resa sig mot kolonialförtrycket. Men i utskottet säger

Om byggande av järnväg Luleå—Karlsborgsverken.

han ungefär så här: Vi måste vara honnetta mot vår regering. Har man nu i 35 år legat och värpt på frågan, fordrar anständigheten att man inte bryter denna oanständighetens politik!

Jag motiverade i fjol höst utförligt behovet av denna kustjärnväg. Andra har gjort detsamma tidigare, och jag anser det därför icke nödvändigt att här upprepa de sociala och ekonomiska skäl, som motiverar att frågan nu snabbt bringas till sin lösning.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 7 i denna kammare.

Herr HESSELBOM (s): Herr talman! Såsom den föregående talaren påpekade, är detta en mycket gammal fråga. Den har i 35 års tid varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet och föranlett en lång rad av utredningar. Att järnvägen detta till trots inte kommit till stånd, kan inte bottna i ovilja från riksdagens eller regeringens sida mot att bygga järnvägar uppe i Norrbotten, utan det måste bero på att det varit tveksamt, huruvida de ekonomiska och trafiktekniska förhållandena där uppe är sådana, att förutsättningar för en järnväg föreligger. När vi nu har kommit in i en tid, då järnvägsstyrelsen föreslår att man skall riva upp redan byggda järnvägar, kan man naturligtvis ställa sig ännu mera tveksam till huruvida detta projekt, som i och för sig givetvis vore önskvärt, skall kunna realiseras.

Jag vill inte uttala någon mening om huruvida det järnvägsföretag, som motionärerna åsyftar, kan och bör komma till stånd, men då frågan är föremål för Kungl. Maj:ts prövning, får vi väl anta att denna prövning kommer att resultera i ett beslut av Kungl. Maj:t och att frågan alltså på nytt kommer att underställas riksdagen.

Då motionären redan varit välvillig att referera utskottets utlåtande på denna punkt, vill jag endast hänvisa till detta och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GRYM (s): Herr talman! Jag hade inte tänkt lägga mig i debatten, men det var herr Helmer Persson, som uppkallade mig. Han sade nämligen, att det var en norrbottning, som jamat med i utskottsmelodien vid skrivningen, och den norrbottningen är enligt närvaroförteckningen Ivar Jansson i Kalix.

Nu vet jag inte alls, hur resonemanget har förts inom utskottet och inom avdelningen, men jag kan upplysa kammarens ledamöter om att herr Jansson i Kalix är fullt ut lika intresserad av denna järnvägs tillkomst som herr Helmer Persson i Luleå. Om det är någon, som arbetat för att denna järnväg skulle komma till stånd, är det Ivar Jansson, och han är inte ensam därom, utan många andra kalixbor, törebor och räneåbor är lika intresserade. Det är alldeles uppenbart, att det föreligger ett allmänt intresse i Norrbotten, att denna järnväg kommer till stånd — det kan inte råda någon tvekan om den saken.

Men herr Persson vet ju utomordentligt väl, att detta är en fråga av synnerligen stor ekonomisk räckvidd. Vi får väl ändå ge oss till tåls ett eller ett par år. Det är ju inte hela världen; har vi väntat i 35 år med att lösa frågan, kan vi väl vänta ett par år till.

Jag kan med gott samvete, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från betalningsskyldighet för viss allmänna arvsfonden tillkommande fordran på grund av borgen; och

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts

Ang. villkoren för familjepension åt fränskild make.

proposition angående statstjänstemännens löner under år 1953 m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. villkoren för familjepension åt fränskild make.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 53, i anledning av väckta motioner om förnyad prövning av villkoren för statlig familjepension åt fränskild make.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundqvist* (I: 265) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström* m. fl. (II: 188), hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, att villkoren för statlig familjepension åt fränskild make måtte upptagas till förnyad prövning.

Utskottet hade i det föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att motionerna I: 265 och II: 188 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Jag kan mycket väl förstå att utskottet efter de upplysningar, som utskottet inhämtat i departementet, inte nu har ansett sig kunna förorda någon framställning till Kungl. Maj:t i motionens syfte. Jag förstår utskottets hållning men måste dock samtidigt beklaga, att något riksdagens initiativ här nu inte tages, ty det är ju så att erfarenheterna redan tydligt visat, att man mycket ofta försummar att utverka domstols förordnande om rätt till familjepension för den fränskilda maken, vilken därför också inte sällan har gått helt miste om sådan pension.

Efter utskottets ställningstagande tjänar det givetvis ingenting till att yrka bifall till motionen, och jag inskränker mig därför till att inträngande vädja till Kungl. Maj:t att om och när dylika fall kommer inför Kungl. Maj:ts prövning dispensvägen visa största möjliga förståelse och generositet. Självfallet

hoppas jag vidare att 1951 års pensionsutredning, som nu också har denna fråga under behandling, måtte påskynda slutförandet av sitt arbete. Det är ju ändå så, att det här föreligger många utomordentligt viktiga spörsmål, som väntar på sin lösning.

Jag hoppas givetvis också, att utredningen, när den kommer att ta ställning till här föreliggande fråga, skall göra sitt yttersta för att söka skipa den rättvisa, som säkerligen riksdagen är enig om att här vilja åstadkomma.

Herr talman! Jag har inte något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Herr AHLBERG (h): Jag skulle vilja, herr talman, instämma i sista delen av herr Lundqvists anförande, alltså i hans hemställan och förhoppning om att den pågående utredningen måtte slutföras så snart som möjligt. Anledningen härtill är inte bara den, att det är önskvärt för de statsanställda att få denna sak klarlagd och rätten fastslagen, utan också den, att vad staten här kommer att göra får betydelse för pensionsfrågans lösning på det privata området. Frågan om vilken rättsställning en fränskild make har i fråga om familjepension är utomordentligt svårlost, och när nu en kungl. kommitté är sysselsatt med att penetrera problemet, är det väl att hoppas och förvänta, att man finner någon form, som kan vara rätt avvägd och därför tjäna till föredöme vid lösningen av motsvarande problem på det privata området.

Med hänsyn till behovet av att en ordning skapas i denna sektor finner jag det för min del ytterst önskvärt, att kommittén så snart som möjligt slutför sitt arbete. Detta innebär givetvis ingen kritik och inget klander mot kommittén för den tid den hittills har tagit på sig för att slutföra sitt uppdrag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 54, i anledning av väckta motioner om ersättning åt S. T. Magnusson för skada, ådragen under värnplikstjänstgöring, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsvårdsavgiften för år 1953 skall utgå, jämte i ämnet väckta motioner.

I innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen besluta, att skogsvårdsavgift enligt förordningen om skogsvårdsavgift skulle för år 1953 utgå med en och en halv promille.

Statsverkspropositionen hade i denna del remitterats till bevillningsutskottet.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 160 av herrar *Tjällgren* och *Näsgård* samt II: 362 av herr *Jansson* i Aspeboda m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att inkomsterna av skogsvårdsavgifter för budgetåret 1953/54 skulle beräknas till 5,2 miljoner kronor och att uttagningen av skogsvårdsavgifterna i konsekvens härmed skulle ske efter en promille av taxeringsvärdena av skogsmark och växande skog å fastigheter, för vilka avgift skulle uttagas; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 161 av herr *Velander* m. fl. och II: 363 av herr *Agerberg* m. fl., vari hemställt, att promilletalet för uttagande av skogsvårdsavgift för budgetåret 1953/54 måtte fastställas till 1,0 och att i enlighet härmed inkomsten av skogsvårdsavgiften måtte upptagas till 5,2 miljoner kronor.

Utskottet hade i det nu ifrågakommande betänkandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl.

Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag angående skogsvårdsavgiften samt med avslag å de likalydande motionerna I: 160 av herrar *Tjällgren* och *Näsgård* samt II: 362 av herr *Jansson* i Aspeboda m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 161 av herr *Velander* m. fl. och II: 363 av herr *Agerberg* m. fl. besluta, att skogsvårdsavgift enligt förordningen om skogsvårdsavgift skulle för år 1953 utgå med en och en halv promille.

Reservation hade anmälts av herrar *Velander* och *Hagberg* i Malmö, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till de likalydande motionerna I: 160 av herrar *Tjällgren* och *Näsgård* samt II: 362 av herr *Jansson* i Aspeboda m. fl. ävensom de likalydande motionerna I: 161 av herr *Velander* m. fl. och II: 363 av herr *Agerberg* m. fl. samt med avslag å Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag i ämnet besluta, att skogsvårdsavgift enligt förordningen om skogsvårdsavgift skulle för år 1953 utgå med en promille.

Herr **VELANDER** (h): Herr talman! Den nu gällande ordningen för skogsvårdsstyrelsernas ställning och uppgifter genomfördes vid 1946 års riksdag. Därvid åsyftades att nå fram till ett vidgat statligt inflytande på skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Rörande finansieringen av denna verksamhet förelåg olika uppfattningar. Skogsvårdsstyrelseutredningen hade gått in för att skogsägarna borde drabbas av någon mindre avgift såsom bidrag till täckning av kostnaderna härför. Utredningen resonerade i det sammanhanget om ett belopp på 3 900 000 kronor. Dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, som är identisk med den nuvarande chefen för finansdepartementet, ansåg ock att skogsägarna borde påföras »en mindre årlig avgift» såsom bidrag till täckning av kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Jordbruksutskottets majoritet ställde sig på samma linje men maximerade bidraget till 4,5 miljoner kro-

nor. Till jordbruksutskottets utlåtande fanns dock fogad en reservation från ledamöterna av högern och bondeförbundet, och i den hävdades, att någon särskild belastning av skogsbruket inte borde ifrågakomma.

Nu är det så, att om man hölle sig till de gällande bestämmelserna och värdet av skogsmark och skog alltså belastades med en avgift av 1,5 promille, så skulle på grund av taxeringsvärdenas höjning följa en stegring av skogsägarnas bidrag till ifrågavarande verksamhet från nuvarande cirka 4,6 miljoner till 7,8 miljoner, alltså en stegring med åtskilligt över 70 procent. Man måste ställa sig mycket tveksam härtill liksom också till frågan, huruvida över huvud taget några speciella avgifter eller skatter bör upptagas till täckande av kostnaderna för denna verksamhet. Om staten anser sig böra ur allmänna utgångspunkter inlåta sig på en reglerande och ledande verksamhet på ett visst område, där det exempelvis gäller att tillvarata och befordra samhällets intressen beträffande en näringsgren, som har en så utomordentlig betydelse för vår utrikeshandel och därmed för vår levnadsstandard och ekonomiska ställning över huvud taget, kan man verkligen fråga sig, om de som berörs därav skall påföras speciella skatter för det ändamålet. I detta fall rör det sig därtill om en objektbeskattning av fastighet, och redan den omständigheten gör, att man måste ställa sig mycket frågande till anordningen som sådan. Man skall inte heller glömma bort, att skogsvårdsstyrelsernas största inkomstkälla, när det gäller den egna verksamheten, är de avgifter som belastas dem, som tar skogsvårdsstyrelsernas tjänster i anspråk, och därmed får ju skogsvårdsstyrelserna betalt av skogsägarna för sina tjänster till dem.

Min inställning till föreliggande spörsmål ligger principiellt på det planet, att jag betraktar skogsvårdsavgiften på samma sätt som den nu gällande allmänna fastighetsbeskattningen. Frågan därom ligger dock i stöpsleven. Det finns ett nyligen avgivet betänkande i ämnet från skattelagssakkunniga, vilket är föremål

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften.

för remiss. I avvaktan på den vidare behandlingen därav vill jag icke ställa något yrkande om eliminerande av den objektbeskattning, alltså skogsvårdsavgiften, som vi här syssla med. Jag menar i stället, att den belastning som härigenom drabbar skogsägarna får tills vidare tolereras men att man inte får gå in för någon höjning därav. Om man därvid, såsom skogsstyrelsen i sin framställning till Kungl. Maj:t har förordat, sänker repartitionstalet för skogsvårdsavgiften från en och en halv till en promille, skulle resultatet i alla fall bli en höjning på 600 000 à 700 000 kronor, och det tycker jag måste vara tillräckligt även för dem, som anlägger fiskaliska synpunkter i detta sammanhang.

Från de utgångspunkter jag här har antytt skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Innan jag slutar, skall jag dock tillåta mig ett par erinringar i anslutning till bevillningsutskottets betänkande. Det är ju så, att den fråga, som här är uppe, låg till på samma sätt i fjol. Då avvisade man emellertid vidare diskussion genom att säga, att man inte hade full klarhet angående den faktiska stegringen av taxeringsvärdena på skogsmark och växande skog, och ett ståndpunktstagande borde därför undanskjutas, tills man nått fram till bestämda siffror i det hänseendet. Nu faller bevillningsutskottet tillbaka just på denna fjolårsståndpunkt och säger, att, om vi bifaller motionärernas yrkande, skulle det betyda, att avkastningen av skogsvårdsavgiften skulle bli mindre än den blev på grund av beslutet, som fattades i fjol. En välgående motivering alltså!

Sedan har bevillningsutskottet ett uttalande, vars närmare innebörd jag nödgas efterlysa. På s. 10, sista stycket i betänkandet heter det: »Såsom tidigare nämnts utgör höjningen av berörda inkomst ca 3,2 miljoner kronor från och med innevarande budgetår. Inom utskottet har uttryckts önskemål om att denna ökade tillgång på skogsvårdsavgiftsmedel skulle tillgodoföras skogsnäringsen i form av ökat statligt stöd åt de skogs-

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften.

vårdande åtgärderna.» Jag skulle gärna vilja erfara från någon, som anser sig kunna föra utskottsmajoritetens talan, vad som menas med detta. Det är för mig alldeles obegripligt. Det kan ju hända, att man åsyftar något som gällde under skogsvårdsstyrelsernas tidigare verksamhet före regleringen av deras ställning år 1946. Då låg det nämligen så till att varje skogsvårdsstyrelse ägde att inom ramen för sina ekonomiska resurser i stort sett själv bestämma den skogsvårdspolitik som den skulle föra. Är det någonting i den riktningen som man inom utskottet syftar till med citerade uttalandet, eller vad menar man därmed? Det är ock möjligt att avsikten kan vara att åstadkomma något dunkelt uttalande, som någon, som måhända har ändrat ståndpunkt i detta ämne från något tidigare sammanhang, skulle kunna falla tillbaka på. Det är även då ganska naturligt, att man vill ha närmare besked, ty det kanske kan övertyga även oss andra.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Herr Velander sysslade litet med skogsvårdsavgiftens historik i sitt anförande, då han nämnde något om att man ursprungligen hade avsett, att en viss mindre avgift skulle påläggas skogsbruket såsom ett bidrag till skogsvårdsstyrelsernas arbete. Jag vill erinra kammaren om att denna av herr Velander med orden »mindre avgift» betecknade skogsvårdsavgift enligt både departementschefens och jordbruksutskottets uttalande på sin tid avsåg att täcka närmare två tredjedelar av nettomedelsbehovet för skogsvårdsstyrelserna. Man kan, om man så vill, säga att det är en mindre avgift, men det är i alla fall större delen av den utgift som var avsedd att täckas med skogsvårdsavgiften.

Det blev inte riktigt på det sätt som man tänkte sig. Till en början täckte avgiften inemot två tredjedelar av utgiften, men skogsvårdsavgiften stod fullständigt stilla, beroende på det sätt varpå vi taxerar våra fastigheter — det dröjer minst fem år innan det blir en ändring,

och i detta fall dröjde det ännu längre. Ingen har väl den uppfattningen att utgifterna för det behov, som man skulle fylla, stod stilla. Från 1946/47, då de var 6,2 miljoner kronor, har de utvecklats sig till beräknade 14,4 miljoner i år. De har alltså mer än fördubblats, praktiskt taget har de ökat med ungefär 130 procent. Under större delen av denna tid stod skogsvårdsavgiften fullständigt stilla. Vi kan då begripa att de där två tredjedelarna sjönk undan för undan, så att avgiften kommit att täcka allt mindre och mindre del av det behov, som den var avsedd att fylla.

Man säger från reservanternas sida — det framfördes nu av herr Velander — att om vi skulle bifalla regeringens förslag skulle skogsvårdsavgiften ökas med 70 procent. Jag har inte räknat efter, men jag förmodar att man kan lita på reservanternas beräkning. Skogsvårdsavgiften har dock stått praktiskt taget oförändrad under alla dessa år, medan utgifterna ökats med 130 procent, och då kan man ju begripa att den kommit att täcka en allt mindre del av behovet.

Vad blir följden om man tar regeringens förslag eller om man tar reservanternas? Vid bifall till propositionen skulle nettoutgifterna täckas till något över hälften med den ökade skogsvårdsavgiften — om jag har räknat rätt är det 54 procent. Det ligger alltså under två tredjedelar, och det kommer också att ligga under vad som utgått i år, ty man har till underlag haft de nya taxeringsvärdena, på vilka man tagit ut 1,5 promille. I år täcker detta ungefärligen 62 procent av utgifterna. Om vi åter följer motionärerna, täcker skogsvårdsavgiften endast cirka 36 procent; i stället för de av regeringen och jordbruksutskottet på sin tid omnämnda två tredjedelarna kommer man då ned till närmare en tredjedel av det utgiftsbehov som föreligger på denna punkt.

Genom dessa siffror är det alldeles klart att det behov som man haft att täcka under dessa år i allt lägre och lägre grad fyllts av skogsvårdsavgifterna. Även efter höjningen av taxeringsvärdena kommer denna avgift ändå inte upp

till de ursprungligen avsedda två tredjedelarna utan ligger avsevärt därunder.

Detta sammanhänger ju mycket med hela den konstruktion vi har av vår fastighetsbeskattning. Den står stilla under en följd av år, och om penningvärdet då försämras och utgifterna ökas, så kommer givetvis de som betalar skogsvårdsavgiften att erlægga allt mindre och mindre del av de ökade kostnaderna, och detta i ett sämre penningvärde. När det då blir en upptaxering skulle man kunna tänka sig att andelen återfördes till det ursprungliga, men så har ju ingalunda skett.

Jag tycker därför för min del att ett bibehållande av ett uttag av 1,5 promille inte särskilt tillgodoser någon fiskalisk synpunkt. Det blir ju ändå en mindre del av utgifterna än den ursprungligen avsedda som kommer att täckas genom skogsvårdsavgifterna.

Vidare har utskottet skrivit något som har väckt herr Velanders funderingar. Utskottet har skrivit att denna ökade tillgång på skogsvårdmedel borde tillgodoföras skogsnäringen i form av ökat statligt stöd. Vad innebär detta? Jo, då vi har haft 1,5 promilles uttag på de ökade taxeringsvärdena i år liksom nästa år — vilket ger en inkomst på 7,8 miljoner kronor — så har under denna tid utgifterna ökats från 10,5 miljoner kronor till i år 14,4. Det är alltså en ökning med nära 4 miljoner bara under dessa två år. Inkomsterna av skogsvårdsavgiften har under den tiden ökats från 4,5 till 7,8 miljoner, alltså med 3,3 miljoner. Dessa nya inkomster har sålunda redan under de två åren förbrukats för skogsvårdsändamål, och dessutom har staten tillskjutit ytterligare medel. Jag tror inte att skogens målsmän behöver vara oroliga här.

Vad utskottet dessutom har antytt är att det här kan komma ytterligare behov av understöd för att hjälpa fram skogsbruket, och utskottet menar att dem bör man kunna tillgodose ännu något mera efter denna ökning i inkomsterna, trots att man under de två sista åren redan tillgodosett skogsbruket med mer än som svarat mot inkomsten av skogsvårdsav-

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften.

gifterna. Vilka dessa ytterligare åtgärder skall bli kan inte bevillningsutskottet lägga sig i. Det kan bara uttala att det finner sådana önskemål rimliga. Vad som skall utföras blir närmast en fråga för jordbruksutskottet, och den bör prövas på vanligt sätt inom departement och riksdag. Om nästa budgetår åtgärder skulle behövas, t. ex. med anledning av arbetslöshet i de trakter där skogshushållningen spelar en roll, skulle man kunna tänka sig att av de medel som står till Kungl. Maj:ts förfogande ytterligare anslag anvisades för skogens behov. I ett annat fall skulle det kunna tänkas att anslag beviljades på tilläggsstat, och det skulle ytterligare kunna tänkas att saken toges upp till omprövning i samband med nästa års budget på jordbruksdepartementets huvudtitel.

Jag lämnar dessa uppgifter för att försöka skingra det töcken som tycks finnas hos herr Velander rörande vad bevillningsutskottet skriver i denna punkt.

Herr talman! Detta är ett förslag från Kungl. Maj:ts och senare från bevillningsutskottets sida till riksdagen, vilket placerar skogens bidrag till dessa speciella utgifter på en lägre procentuell nivå än den man tänkte sig då man införde skogsvårdsavgiften. Det kommer desslikes, om man ser på de utgifter som riksdagen redan har beslutat, att betyda, att dessa ökade medel redan är tagna i anspråk under de två år jag nämnde för att tillgodose skogens behov. Dessutom har utskottet pekat på att om det kan finnas befogat bör Kungl. Maj:t låta den ökade avgiften föranleda särskilda anslag till skogsvårdsändamål.

Jag yrkar med detta, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr NÄSGÅRD (bf): Herr talman! Herr Sjödahl gjorde en jämförelse mellan kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och inkomsterna av denna skatt. Jag har ingenting att erinra mot detta, men jag skulle vilja säga herr Sjödahl, att denna skatt inte är det enda som skogsägarna får direkt bidra med till verksamheten, utan det finns också

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften.

taxor för biträdesverksamheten. Om jag är rätt underrättad har dessa taxor höjts upprepade gånger under årens lopp, och i årets stat är annonserat att de skall höjas ytterligare. Jag tror till och med att jordbruksministern har talat så varmt för en höjning av dessa taxor att jordbruksutskottet ansett sig böra bromsa en smula, så att de inte skulle bli alltför höga. Om herr Sjödahl vill göra en rättvis jämförelse här, får han också ta med dessa taxor.

Herr Tjällgren och jag har i en motion i denna fråga erinrat om att skogsvårdsavgiften genom 1946 års beslut förvandlades till en skatt av rent statlig natur och med karaktär av speciell skatt på ett visst slag av fastighetsobjekt. Från vårt håll erinrades redan 1946, när skogsvårdsavgiften infördes, om att den i sin nya form skulle bli en särskild fastighetsskatt för skogsbruket. Det är nu inte så förvånande, om skogsägarna med en viss oro ser på utvecklingen av denna skatt.

Förslaget om denna skatt kom från 1944 års skogsvårdsstyrelseutredning. Denna utgick från att avgiften skulle bli relativt låg. Om skogsvårdsavgiften, uttagen på taxeringsvärdet, bibehölls på ungefär samma låga nivå som de hittillsvarande avgifterna — d. v. s. den skogsvårdsavgift som grundades på skogsaccisen — torde den icke komma att medföra någon sådan belastning på skogsbruket, som kunde anses bli alltför kännbar för skogsägarna, ansåg utredningen. Nu grundade sig utredningens beräkningar av skogsvårdsavgiften på de taxeringsvärden som gällde efter 1945 års allmänna fastighetstaxering. Vi har i motionerna påpekat att taxeringsvärdena genom 1952 års allmänna fastighetstaxering har höjts mycket betydligt, och skogsstyrelsen har tagit denna omständighet som motiv för att föreslå att promilleavgiften skulle sänkas från 1,5 till 1.

Jag förstår av bevillningsutskottets betänkande att det inte är möjligt att få igenom motionerna nu — jag tror inte att herrar Velanders och Hagbergs reservation har utsikt att vinna bifall. Jag

läser emellertid ut så mycket av bevillningsutskottets betänkande som att promilleavgiften inte är fastlåst för framtiden. Det förelåg enligt min mening en fara för att den högsta tillåtna uttagningen enligt 1946 års beslut, 1,5 promille, skulle bli fastslagen även för framtiden. Nu har utskottet uttryckligen strukit under att prövning årligen skall komma att ske. Då finns det ju möjlighet att ta upp frågan på nytt nästa år.

Herr Velanders fällde ett yttrande som tydligen syftade på vår motion. Han undrade, om vi skulle falla ifrån den. I bevillningsutskottets betänkande finns en passus, som herr Sjödahl var inne på nyss och som jag fattar som en kompromiss. Jag tillåter mig, herr talman, att läsa upp detta uttalande i dess helhet för att få det intaget i protokollet: »Inom utskottet har uttryckts önskemål om att denna ökade tillgång på skogsvårdsavgiftsmedel skulle tillgodoföras skogsnäringen i form av ökat statligt stöd åt de skogsvårdande åtgärderna. Utskottet kan för sin del ge dessa önskemål sin anslutning. Det bör emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att taga denna fråga under övervägande och framlägga eventuella förslag så snart förutsättningar föreligga härför.»

Utskottets representant, herr Sjödahl, har nyss i det avseendet antytt olika möjligheter. Jag vill direkt uttala den förhoppningen att regeringen för nästa budgetår föreslår ett tilläggsanslag för skogsvårdsändamål som ungefär motsvarar höjningen av skogsvårdsavgiften. Om det skall vara någon mening med denna kompromiss inom utskottet och med utskottets hänvisning till att det ankommer på Kungl. Maj:t att ta frågan under övervägande, måste det betyda att någonting göres redan under nästkommande budgetår. Jag hoppas alltså att Kungl. Maj:t framlägger en proposition med begäran om anslag på tilläggsstat för att öka möjligheterna att utföra skogsvårdande åtgärder. Det skulle också vara synnerligen välbetänkt med hänsyn till det läge på skogsbrukets arbetsmarknad som nu råder och som jag

nog tror kommer att råda en tid framåt.

Jag slutar, herr talman, med att uttala denna förhoppning och har intet särskilt yrkande.

I detta anförande instämde herr *Tjällgren* (bf).

Herr **VELANDER** (h): Herr talman! Den siste ärade talaren sökte finna en tröst i att han kunnat utläsa ur utskotts-
betänkandet att skogsvårdsavgiftens storlek inte behövde uppfattas såsom för framtiden låst, utan att den kunde komma att undergå förskjutningar. Ja, det är alldeles uppenbart att, om det är herr Sjödahl som inspirerat till dessa herr Näsgråds förhoppningar, så kommer de att gå i uppfyllelse, och det i mycket hög grad. Men förändringarna kommer att gå endast i en riktning, i den riktningen nämligen att de ständigt stigande totala kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet alltid skall till två tredjedelar gäldas såsom objektskatt på skogs-
mark och växande skog.

Såvitt jag har förstått, har emellertid herr Sjödahl därvid fullständigt abstraherat ifrån vad som i detta fall var utgångspunkten. Redan år 1945 talade skogsvårdsstyrelseutredningen om en mindre avgift, som skulle uttas av skogsägarna. Kungl. Maj:t i den nuvarande finansministerns gestalt uttalade år 1946, att han ansåg det vara försvarligt att »en mindre årlig avgift» belastade skogsägarna. Och eftersom det var fråga om en mindre årlig avgift, kunde han också förorda, att denna skulle täckas genom en belastning å skogsmark och växande skog i den ordning, som då genomfördes. Jordbruksutskottet talade också om en mindre avgift och maximerade summan därav till 4,5 miljoner kronor. Herr Sjödahl går inte in på dessa ting; han biter sig endast fast vid den omständigheten att dessa 4,5 miljoner kronor händelsevis motsvarade ungefär två tredjedelar av de år 1946 beräknade totala kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Då är det emellertid uppenbart, att herr Sjödahl bl. a. inte kan

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften.

känna sig besvärad av, om utskottets förslag nu går igenom, att avkastningen av skogsvårdsavgiften kommer att väsentligt överstiga den totala kostnaden för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet, sådan den beräknades vid riksdagen 1946. Och skall man gå på i den galoppen, fordras det givetvis mycken självövervinnelse för att man, såsom herr Näsgråd, skall känna sig nöjd med vad man från de av herr Sjödahl urgerade utgångspunkterna slutligen kan komma att nå fram till. Det betyder i varje fall att man inte skall låtsas om vad en dylik extra belastning av skogsägarna i själva verket kan komma att betyda för dem. De har nu den gamla, alltså gällande, i många fall betungande objektbeskattningen av fastighet, och de har till på köpet fått denna skogsvårdsavgift. Vi är väl allesammans mycket angelägna om att söka på olika sätt nedbringa den allmänna kostnadsnivån. Är detta den rätta vägen? Det räcker med att ställa den frågan.

Betyder inte även den omständigheten något, att skogsstyrelsen såväl i fjol som i år har gjort särskilda framställningar om att man på grund av taxeringsvärdenas utveckling skulle sänka promilletalet för skogsvårdsavgiften från 1,5 till 1? Bör man inte utgå ifrån att skogsstyrelsen vid övervägande av hithörande spörsmål har beaktat vad som kan vara lämpligt och skäligt ur både allmänna och enskilda synpunkter?

Jag vill vidare något anknyta till herr Sjödahls antydningar om vad uttalandet från bevillningsutskottet i sista stycket på s. 10 av betänkandet egentligen innebär. Jag fick inte någonting gripbart ur dessa antydningar. De syntes emellertid innebära att de skogsvårdande uppgifterna hade åsidosatts och det på ett sätt som ogynnsamt återverkat på de enskilda skogsägarna. Nu skulle detta på något sätt rättas till. Men ligger det inte så till att uppgifterna på detta område som regel är av sådant slag, att kostnaderna därför i varje fall inte rimligen bör uttagas av den enskilde skogsägaren genom speciella avgifter eller skatter? Eftersom det här är fråga om en reglerande

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften.

och ledande verksamhet från det allmännas sida i dess eget intresse, betingat av näringspolitiska och andra synpunkter, måste man alltså upprepa den principiella frågan, om det överhuvud taget kan vara påkallat med några speciella avgifter. I mitt tidigare anförande antydde jag, att frågan därom nog komme upp i ett annat sammanhang, nämligen vid den förestående diskussionen om den form av objektbeskattning, som vi blivit vana vid att någon gång då och då nal-kas, den allmänna fastighetsbeskattningen.

När vi varit inne på skogsvårdsstyrelsernas verksamhet är det kanske nödvändigt att säga något ord om vari denna består enligt vad man tänkte sig 1946 och förmodligen alltjämt. Det var ju klart, att skogsvårdsstyrelserna skulle kontrollera tillämpningen av den lagstiftning och den ordning, som gällde på området. Sedan siktade man till såsom en av de främsta av deras uppgifter att bidra till skogsvårdens främjande och att vara bärare av det allmännas intresse av att skogsvårds- och avverkningspolitiken fördes efter kloka och framsynta linjer, som framstode såsom de mest lämpliga och ändamålsenliga för landet i dess helhet. Såsom utomordentligt betydelsefull motsågs vidare den undervisnings- och upplysningsverksamhet, som man tänkte sig skulle komma att via skogsvårdsstyrelserna genomföras på detta område; och det är väl inte vanligt att undervisnings- och upplysningsverksamheten i vårt land skall bekostas genom speciella skatter, lagda på dem som beräknas komma i åtnjutande därav!

I förgrunden ställdes också mycket kraftigt de stora arealerna kalmarker samt restskogar, förvildade hagmarker och skräpskogar, vilka så snart sig göra låte ansågs bära försätts i produktivt skick. Kalmarkerna uppskattades i det sammanhanget till omkring 900 000 hektar och skräpskogarna till omkring 500 000 hektar.

Det är klart, att, om man följer herr Sjödahls tankegångar, vilka herr Näsgård för sin del fann tilltalande, man får

mycket ljusa perspektiv, när det gäller den extra beskattningen av dem, som är ägare av jordbruks- och skogsfastigheter i detta land, därest de i form av skogsvårdsavgift eller annan objektbeskattning skall satsa de medel, som kräves till fullföljande av nyss antydda uppgifter och åtskilliga därutöver.

Herr NÄSGÅRD (bf) kort genmäle: Herr talman! Herr Velander refererade med en viss vällust allt, som kunde tyda på att det rent av kunde komma att ställas krav på en förhöjning av denna promillesats i stället för en sänkning. Man fick nästan det intrycket att herr Velander önskade en katastrof så att säga, alltså att man skulle driva det så långt, att han skulle få rätt i sina farhågor. Jag tror att det vore klokare av herr Velander, om han förenade sig med oss och försökte göra sitt bästa för att hålla denna promillesats nere och inte på detta sätt betona motsidans argument.

Sedan sade herr Velander att vi motionärer var mycket förnöjsamma. Jag vill underställa kammarens prövning den frågan vem som är mest förnöjsam, herr Tjällgren och jag, som godtagit en kompromiss i bevillningsutskottet, vilken rimligtvis bör redan under nästa budgetår ge skogsvården ett extra tillskott av omkring 3 miljoner kronor till skogsvårdande arbeten, eller herr Velander, som för att rädda sin själ i en reservation utan motivering yrkat på att promillesatsen skall bestämmas till det belopp som föreslås i motionen.

Herr VELANDER (h) kort genmäle: Herr talman! Jag förstod inte riktigt den siste ärade talaren, när han yttrade, att det skulle vara klokt av mig att följa hans linje, ty då skulle man för de ökade skogsvårdande uppgifterna nå fram till en höjning av skogsvårdsavgifternas avkastning med 3,2 miljoner kronor. Dessa 3,2 miljoner kronor är emellertid redan disponerade, herr Näsgård! De kan därför inte användas för det något dunkla ändamål, som lekte herr Näsgård i hågen.

Sedan undrade herr Näsgrård, om det inte vore klokare av mig att göra på samma sätt som han och herr Tjällgren såsom motionärer, d. v. s. vänta till nästa år och då göra en framstöt för att förverkliga just den tanke, som herr Näsgrård skattade åt. Ja, det kanske jag skulle kunna reflektera på, om herr Näsgrård vill upplysa mig om huruvida han nästa år kan inta en friare ställning, så att vi då kan falla tillbaka på den ståndpunkt, som han tidigare företrätt och som ligger helt i linje med min egen.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Jag skulle bara vilja erinra om att vad man utgick ifrån, då man räknade med att två tredjedelar av utgifterna skulle bestridas genom skogsvårdsavgifter, var *nettoutgifterna* för skogsvårdsstyrelserna. Det gäller alltså två tredjedelar av de utgifter som återstår, sedan man avräknat inkomster, vilka inflyter från taxor och annat dylikt. Det är den delen av utgifterna, som dessa avgifter skulle bidra till att täcka. Om man följde herr Velanders motion, skulle man bara få in en tredjedel av det erforderliga beloppet.

Utskottet har för sin del inte gjort något uttalande om en minskning av promillesatsen för skogsvårdsavgifterna. Utskottet har endast sagt att de pengar, som inflyter, kan motivera ökade anslag för skogsvårdsstyrelserna i deras arbete. Jag tror att det är viktigt, herr Velander, att vi här i landet ökar de medel, som står till förfogande för skogsvårdsändamål. Det finns då icke någon anledning att föreslå en minskning av skogsvårdsavgifternas promilletal.

Vad innebär det, om man på ett skogstaxeringsvärde, som stått oförändrat i, låt mig säga minst fem år — i detta fallet var det sju å åtta år eller något dylikt — tar ut 1,5 promille även sedan skogsmarken blivit upptaxerad? Ja, orsaken till upptaxeringen är väsentligen att vi fått ett annat penningvärde. Upptaxeringen betyder alltså att skogsför-

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften. mögenheten räknas upp och anpassas till det nya penningvärdet. Om man tar ut 1,5 promille på det nya taxeringsvärdet, så innebär detta därför relativt sett ingen avgiftsökning, utan avgiften är densamma som den ursprungligen var.

Sedan bugade sig herr Velander för skogsstyrelserna och deras arbete. Det tycker jag han har allt skäl att göra. Men det är väl ändå inte skogsstyrelsen som regerar i det här landet, utan det är Kungl. Maj:t och riksdagen, och det är vi som skall träffa avgörandena, och vi har rätt att gå andra vägar än respektive ämbetsverk gör.

Jag vill slutligen erinra om att för några år sedan genomfördes avdragsrätt för skogsvårdsavgifter. De utgår med 7,8 miljoner kronor. Avdragsrätten innebär att bolagen inte behöver betala mer än hälften, alltså inte 1,5 promille utan endast 0,75 promille. För de enskilda varierar avgiftens storlek efter vederbörandes inkomstförhållanden. Om herr Velander vore skogsägare, skulle jag gissa att han med gällande avdragsrätt skulle få betala någonting mellan hälften och en tredjedel av den eljest utgående avgiften.

Herr VELANDER (h): Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten. Jag vill dock fastslå, att herr Sjö Dahl principiellt intagit den ståndpunkten i fråga om den särbelastning av fastighet, som fastighetsskatten och jämväl skogsvårdsavgiften medför, att man bara har att gå på i ullstrumporna så snart som man som motiv för sitt handlande kan falla tillbaka på penningvärdets fall.

Herr Sjö Dahl bortser emellertid då ifrån bl. a. att denna objektbeskatning, vare sig den förekommer i det ena eller andra fallet, medför en snedvridning av skatteförmågan samt drabbar ojämnt och slumpartat. Den ene drabbas hårdare än den andre, och det är inte alltid den som har den större skatteförmågan som drabbas hårdast. Tvärtom blir det som regel den, som har den mindre skatteförmågan, som drabbas tyngst.

Ang. promilletalet för skogsvårdsavgiften.

Herr **HERLITZ** (h): Herr talman! Tillåt mig bara säga några ord angående det uttalande av utskottet, som, för att uttrycka det klart, är vederlaget för att bondeförbundet fränfallit sitt motionsyrkande!

Principiellt är jag alltid mycket be- tänksam mot anordningar som i likhet med den här föreslagna innebär, att man tar sig en viss inkomst — i detta fall ett visst överskott på skogsvårdsavgif- terna — vars storlek man inte kan be- räkna, och bestämmer att vad som in- flyter av denna inkomst skall användas för en viss utgift. Man har för all del gjort så många gånger förr. Så gjorde man helt naturligt under ett äldre och primitivare statshushållningssystem. Ingenting var då vanligare än att man sade, att »nu skapar vi oss en viss in- komst som vi sedan använder för det ena eller andra ändamålet». Men man lärde sig så småningom att detta var en primitiv form av statshushållning, som ibland medför att ett behov, som skulle tillgodoses, fick för litet och ibland att ett annat behov fick orimligt mycket. Man har som sagt insett detta och kom- mit ifrån dylika statshushållningsför- mer. Det är därför rent principiellt be- klagligt att se detta gamla system dyka upp igen än här och än där. Detta med skogsvårdsavgifterna är ett exempel. Ett annat exempel kommer vi att stå inför om några veckor, då vi skall behandla förslaget om en byggnadsforskningsav- gift.

Jag tycker, herr talman, att det har varit skäl att erinra om denna princi- piella synpunkt, som ganska naturligt leder mig fram till att jag ansluter mig till herr Velanders reservation.

Herr **SJÖDAHL** (s): Herr talman! Jag vill bara till herr Velanders säga, att jag inte alls tagit ståndpunkt till fastighets- beskattningen i princip. Att herr Velan- der tror det måste bero på att han för tillfället är utrustad med en alltför liv- lig fantasi.

Herr Herlitz' anmärkning att det är en primitiv form av beskattning att ta

ut en skogsvårdsavgift, som användes för skogligen ändamål, skulle vara riktig under den förutsättningen att vi gjorde på samma sätt som i det samhälle som herr Herlitz närmast hade i tankarna, nämligen praktiskt taget indelade den svenska statens inkomster för vissa spe- ciella ändamål. Det samhället har vi lämnat för mycket länge sedan. Men vi har fortfarande kvar en viss intressebe- skattning, som föranledes just av utgif- ter på ett visst fält. Det är möjligt att herr Herlitz också betraktar det som ett primitivt system, när vi t. ex. tar ut automobilskatt som ju tillför statskassan många hundra miljoner kronor, vilka pengar uteslutande användes för vägvä- sendet. Det är ett primitivt system ur herr Herlitz' synpunkter, men den svenska riksdagen har godkänt det som en förnuftig form för beskattning.

Herr **HERLITZ** (h): Herr talman! Jag vill bara erinra om att sådana här, så- som man brukar kalla det, specialdesti- nationer av statsmedel kan ta sig många former. Det betänkligen som jag talade om i mitt anförande ligger däri, att man frånhänder sig ett bedömande av hur stora utgifterna skall bli på ett visst om- råde genom att man låter deras storlek bestämmas av vilka inkomster som rå- kar inflyta. Något sådant frånhändande har icke skett i fråga om automobil- skatten.

Herr **SJÖDAHL** (s): Herr talman! Vad som här föreslås innebär icke något dylikt frånhändande. Skogsvårdsavgif- terna har under alla dessa år inbringat något över 4,5 miljoner kronor, medan statens utgifter till skogsvårdsstyrel- serna ökat från 6,2 till 14 miljoner kro- nor. Att dessa 4,5 miljoner kronor varit anvisade för detta ändamål har således icke betytt någon begränsning av den svenska riksdagens anslagsmakt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som där- under framkommit, propositioner, först

Om rätt att utströ avlidens aska.

på bifall till vad utskottet i det nu föredragna betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 24, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befundo vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 17.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 27, i anledning av väckt motion om avskaffande av rätten att vid taxering till skatt åtnjuta avdrag för ränta å s. k. benefika barnreverser, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 5, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om rätt att utströ avlidens aska.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av väckt motion angående viss ändring i 9 § 2 mom. lagen om jordfästning.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft en inom första kammaren väckt motion, nr 87, av herr *Nerman*, i vilken motion hemställdes, att riksdagen ville till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida sådan ändring kunde åstadkommas i jordfästningslagens 9 § mom. 2, att frihet efter Konungens prövning kunde medges de efterlevande att i värdig form efter avlidens i livstiden uttalade önskan utströ hans aska å jord eller över vatten.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, I: 87, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *NERMAN* (s): Herr talman! I motion nr 87 talar motionären inte i egen sak. Personligen har jag samma traditionella känsla som de flesta människor har och som Allmänna svenska prästföreningen i sitt avstyrkande remissuttalande har gjort sig till tolk för: jag sätter värde på ett minnessamband mellan levande och döda genom en fast grav. Men det är en sak för sig. Här gäller det något annat: ett stycke religionsfrihet som består i att jag kan förordna om ett friare begravnings sätt och få det utfört. Man kan ju inte neka till att det finns mera säregna människor, som i en panteistisk känsla för, låt mig säga allivet önskar i sin aska återgå till allnaturen och inte på något sätt vara bundna vid en speciell plats. Det kan vara starkt religiösa människor, i varje fall är det här fråga om högst respektabla personligheter med ett utpräglat frihets-

sinne. Någon masshistoria lär det aldrig kunna bli.

Jag kan nämna två allmänt kända fall: skalden Verner von Heidenstam, som spridde sin faders aska över Vättern, och Fabian Månsson. Fabian hade uttalat som sin sista vilja, att hans aska skulle strös i havet vid den kust där hans vagger stått. Fredrik Ström, som talade vid begravningen, betonade att lagen inte tillät det men att Fabian med kungens medgivande kunde begravas på stranden av sin fäderneö Hasslö alldeles invid Östersjöns vatten i Blekinge. Så skedde alltså, och ingen skulle väl personligen ha velat förmäna Fabian att få sin sista önskan helt uppfylld. Men lagen gjorde det.

I andra land får man strö ut askan efter en kremerad över vatten eller land. I England, det konservativa England, är det sedan länge tillåtet, och där har man också särskilda kyrkogårdar eller minneslundar, kallade Gardens of rest eller Gardens of remembrance, där askan får spridas under värdiga former. Det uppges också vara tillåtet i Förenta staterna, Australien, Holland och åtminstone några av de nordiska länderna — efter ansökan om tillstånd. Jag har i min motion begränsat rätten så, att Konungens prövning skall erfordras. I Sverige har Svenska eldbegängelseföreningen gjort en hemställan till regeringen om rätt till spridning av askan, tyvärr utan framgång.

Min motion har formellt avstyrkts av första lagutskottet, men utskottet har likväl ansett att »förevarande spörsmål förtjänar att utredas» och förordar bifall i så måtto, att motionen hänskjutes till den utredning som pågår beträffande jordfästningslagens omarbetning. Jag är utskottet tacksam för det och hoppas alltså, att ärendet har kommit i goda händer och kommer att av utredningsmannen behandlas lika välvilligt som av utskottet.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om medverkan av ämbetsman vid borgerlig begravning.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion angående officiellt bistånd av officiant vid icke-kyrklig begravning.

Första lagutskottet hade till behandling förehaft en av herr *Nerman* inom första kammaren väckt motion, nr 88, vari hemställts, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida officiellt bistånd av officiant kunde anordnas för icke-kyrklig begravning i fall där så önskades.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motion, I: 88, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **NERMAN** (s): Herr talman! Utskottet har avstyrkt motionen nr 88, men det har givit en intressant historik i sak. Bland annat meddelas, att 1918 års religionsfrihetskommitté år 1920 var inne på tanken om officiell borgerlig jordfästning. Det var friska revolutionära år det där, som man kommer ihåg, men när sedan proposition avgavs 1925, hade allt återgått till »ordningen», och saken förföll. Jag hade nu tänkt, att den kunde vara förtjänt av någon begrundan i samband med den nya religionsfrihetslagen. När den behandlades för två år sedan, var det tyvärr ingen som kom att tänka på den detaljen.

Nu medger jag, att förslaget har sina svårigheter. Det är sant, som Sveriges stadsdomare och efter dem utskottet säger, att det är skillnad på vigsel och begravning: Vigseln har vissa rättsverkningar, begravningen som sådan har inga. Jag förstår också, att Sveriges landsfiskaler är ohågade att officiera. De har väl nog göra ändå, och de sysslar ju i allmänhet med personer och ärenden som inte befordrar ett särskilt intresse för den funktion det här skulle vara fråga om. Det är också sant, att det skulle bli svårt att skapa en gemensam ritual — om man nu behövde en sådan.

Å andra sidan tycker jag nog att sam-

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

hället har vissa skyldigheter mot de människor som det här gäller — och jag har betonat, att det enbart gäller när så önskas, alltså i rena undantagsfall. Man kunde ju också tänka sig, som Förbundet för religionsfrihet har antytt i sitt remissyttrande, att »i varje kommun utses en eller flera personer i aktad medborgerlig ställning och med de personliga och formella kvalifikationerna att på begäran officiera vid icke icke-kyrklig begravning». Alldeles omöjligt vore det kanske inte, och nog vore saken värd en utredning. Tills vidare får man resignera.

Jag ber emellertid, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr **AHLQVIST** (h): Herr talman! Såsom motionären här erinrade om, kan man inte, på det sätt som sker i motionen, göra jämförelser mellan å ena sidan vigsel och å andra sidan begravning. Jag vill emellertid nöja mig med att helt kort säga, att den främsta orsaken till att utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka denna herr Nermans motion, är att utskottet icke funnit det lämpligt att ålägga någon viss ämbets- eller tjänstemannagrupp att bistå som officiant vid icke-kyrklig begravning. Utskottet har snarare haft den uppfattningen, att Förbundet för religionsfrihet bör sörja för att officiant finnes tillgänglig vid icke-kyrklig begravning.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen;

och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 23, i anledning av väckta motioner om ändrad lydelse av 11 § religionsfrihetslagen.

Första lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta motioner, nr 86 i första kammaren av herr *Nerman* m. fl. samt nr 116 i andra kammaren av fru *Eriksson* i Stockholm och herr *Wallentheim*. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av 11 § religionsfrihetslagen: »Vill medlem av svenska kyrkan icke längre tillhöra kyrkan, göre anmälan om utträde genom personligt besök eller genom av två personer bevittnad skriftlig framställning till pastor i den församling, där han är kyrkobokförd.»

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 86 och II: 116, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) av herr *Lodenius*, utan angiven mening;

2) av herr *Branting*, fru *Sjöström-Bengtsson* samt herrar *Göransson*, *Hedqvist* och *Larsson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motioner, I: 86 och II: 116, måtte för sin del antaga följande förslag till

L a g

om ändrad lydelse av 11 § religionsfrihetslagen
den 26 oktober 1951 (nr 680).

Härigenom förordnas, att 11 § religionsfrihetslagen den 26 oktober 1951 skall er-hålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

11 §.

Vill medlem av svenska kyrkan icke längre tillhöra kyrkan, göre anmälan om utträde *personligen* hos pastor i den församling, där han är kyrkobokförd.

Vill medlem av svenska kyrkan icke längre tillhöra kyrkan, göre anmälan om utträde hos pastor i den församling, där han är kyrkobokförd. *Anmälan skall göras personligen eller ock i egenhändig undertecknad, av två personer bevittnad handling.*

Fru SJÖSTRÖM-BENGTSSON (s): Herr talman! Vid detta utlåtande finns en reservation, som har underskrivits av ledamöterna i denna kammare herr Branting, herr Göransson och mig; ett par reservanter från andra kammaren finns också. I denna reservation har vi begärt en sådan ändring av religionsfrihetslagen att det skapas möjligheter för den, som så önskar, att genom en skriftlig anmälan få göra sitt utträde ur kyrkan.

Utöver vad som anförts i reservationen har jag egentligen inte mycket att tillägga. Jag vill bara påminna om att departementschefen, i den proposition om denna lag som framlades år 1951 och som föranledde riksdagens beslut om ny religionsfrihetslag, förde ett resonemang som gick ut på att formerna för anmälan av utträde icke finge hindra utträdet, men att å andra sidan garantier såvitt möjligt borde finnas för att gjorda anmälningar bygger på ett fritt avgörande och är allvarligt menade. Departementschefen ansåg att den lämpligaste utvägen vore, att anmälan om utträde skulle ske vid ett personligt besök hos präst i den församling, där vederbörande var skriven. Ett sådant förfarande skulle, ansågs det, förhindra att grupper av människor, kanske genom andras påverkan, gemensamt gjorde en skriftlig anmälan om utträde ur kyrkan.

Särskilda utskottet, som förberedde ärendets behandling i riksdagen, accepterade den tankegången men fastslog mycket kraftigt, att utträdet skall vara fritt. Pastor har således ingen rätt att påverka den som anmäler sitt utträde ur kyrkan. Prästens uppgift blir då en-

dast att mottaga en anmälan om utträde. Under sådana förhållanden kan man fråga sig: Vad tjänar då en personlig inställelse för ändamål? Ett sådant besök tror jag för min del inte är mer ägnat att stämna vederbörande till allvarlig eftertanke, som det heter, än vad författandet av en skrivelse i ärendet kan vara.

Synpunkter liknande dem jag nu anförut anlades i en vid särskilda utskottets utlåtande fogad reservation. Jag tillhörde även då reservanterna, och ingenting har sedan dess hänt som fört mig på andra tankar. Någon massflykt ur kyrkan har det inte blivit. Föredraganden i första lagutskottet nämnde siffran 3 promille. Den siffran är dock inte officiell, och den kanske inte är absolut säker. Den ändring, som vi reservanter föreslår, tror jag inte kommer att nämnvärt öka antalet av dem som kommer att lämna kyrkan. Men den kan underlätta det för en och annan som av olika skäl är eller anser sig vara förhindrad att i ett sådant ärende besöka prästen och som hellre vill få ärendet utrett genom en skrivelse. Anledningarna till att människor inte kan eller vill besöka prästen kan vara mångahanda. Exempel på sådana återfinns i reservationen. Därutöver skulle jag vilja peka på de, kanske inte så många, stilla här i landet, som tillkämpat sig en livsåskådning avvikande från den gängse och som inte är vana att tala med myndigheter, men som för sitt samvetes skull inte anser sig böra vara medlemmar av kyrkan. Jag tror att det för dem skulle vara en lättnad att genom en skrivelse få meddela sin önskan om utträde.

Jag skall inte säga mer i denna fråga.

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

Jag ber bara att få yrka bifall till den reservation, som är underskriven av herrar Göransson, Branting och mig samt av två ledamöter i andra kammaren.

Herr AHLKVIST (s): Herr talman! Fru Sjöström-Bengtsson sade att ingenting hänt, sedan riksdagen 1951 antog religionsfrihetslagen, som har föranlett henne att ändra uppfattning i denna fråga. Jag skall på denna punkt gärna understryka vad fru Sjöström-Bengtsson sade. Jag har inte heller kunnat upptäcka att någonting därvidlag hänt, sedan riksdagen fattade beslut i ärendet. De argument, som motionärer och reservanter andrar för en sådan ändring av religionsfrihetslagens 11 §, att även skriftligt förfarande skulle få användas vid utträde ur kyrkan, är desamma som anfördes i särskilda utskottet, när det 1951 behandlade detta ärende. Å andra sidan vill jag säga, att de, som argumenterar för paragrafens nuvarande lydelse, d. v. s. att för utträde ur kyrkan skall personlig inställelse hos pastor vara erforderlig, använder också samma argument som anfördes 1951. För min del får jag nog säga, att jag varken 1951 eller i år har funnit någondera partens argument särskilt övertygande. De har sålunda inte lyckats få mig att tro, att den, som verkligen önskar utträde ur svenska statskyrkan, skulle vara förhindrad till detta genom att han är tvungen att personligen inställa sig hos pastor. Man har inte heller lyckats få mig att tro att ett bifall till reservationen skulle resultera i massutträde ur svenska kyrkan.

Jag tillhörde särskilda utskottet 1951, men jag fanns inte bland reservanterna. Det innebär att jag biträdde majoritetens förslag. Men redan av det sagda torde framgå, att även om minoriteten hade blivit majoritet, skulle jag inte varit att finna bland reservanterna. Med andra ord, jag tror inte att denna detalj i religionsfrihetslagen är avgörande för religionsfrihetens vara eller icke vara.

Utskottet har, trots den korta tid som förflutit sedan religionsfrihetslagen an-

togs, remitterat motionen till olika remissinstanser, till ett par domkapitel, till Allmänna svenska prästföreningen, till Sveriges yngre prästers förbund, till Frikyrkliga samarbetskommittén och till Förbundet för religionsfrihet. Domkapitlet och de prästerliga organisationerna avstyrker motionen med samma motivering som kom till användning 1951. De båda andra förbunden, Frikyrkliga samarbetskommittén och Förbundet för religionsfrihet, tillstyrker, såvitt jag kan se, med tidigare använd motivering. Det förekommer emellertid i båda dessa remissuttalanden ett par motiveringar för tillstyrkandet som föranleder mig att säga, att man nog ändå skjuter något över målet i denna fråga. Sålunda säger frikyrkliga samarbetskommittén att det inte låter sig förena med en konsekvent genomförd religionsfrihet, att det krävs personlig inställelse vid ansökan om utträde. Förbundet för religionsfrihet säger, att för religionsfrihetsprincipens fulla förverkligande är det av väsentlig betydelse att lagen på denna punkt ändras. Ja, om man får läsa dessa remissyttranden som de är skrivna, skulle det närmast föranleda mig att säga, att för den händelse vederbörande menar att med denna lilla ändring av 11 § full och konsekvent religionsfrihet skulle bli genomförd, så har man små anspråk på religionsfrihet. Det finns i religionsfrihetslagen bestämmelser, som utgör väsentligt större hinder för en full och konsekvent religionsfrihet än vad denna detalj i § 11 gör, och vore jag anhängare av den absoluta religionsfriheten, skulle jag inte ha kunnat nöja mig med den lilla detaljändring som här föreslås.

Herr talman! Jag vill vidare tillägga, att om man efter så kort tid — riksdagen fattade ju 1951 på denna punkt praktiskt taget enhälligt beslut att för utträde ur statskyrkan skulle erfordras personlig inställelse hos pastor — i en detalj skall göra ändring, anser jag nog att det bör ha inträffat någonting, som motiverar att man just på denna punkt företar en ändring i lagen. Varken motionärerna eller reservanterna har emel-

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

lertid kunnat peka på att här har inträffat någonting i det hänseendet. Det skulle nog vara lättare för dem, som har den motsatta uppfattningen, att visa att de farhågor, som reservanterna 1951 hyste, icke har besannats. De framhöll nämligen då som det kraftigaste motivet för att utträde ur statskyrkan skulle få göras skriftligen, att pastor kunde påverka vederbörande som infann sig för att anmäla sin utträdesansökan. Mot detta skrev särskilda utskottet 1951 att utskottet ansåg sig kunna utgå ifrån, att pastor, som handlar under ämbetsansvar, skulle handlägga dessa ärenden med grannlagenhet och takt. Såvitt första lagutskottet har sig bekant, har också prästerna handlagt dessa ärenden med grannlagenhet och takt. Ingen har kunnat påvisa något fall, hittills åtminstone, då prästerna i det avseendet uppträtt olämpligt.

Reservanterna säger i dag — vilket också innebär en upprepning från 1951 — att det för sjuka och åldriga personer ändå kan föreligga svårighet att inställa sig hos pastor och personligen göra sin utträdesanmälan. Vad som i detta avseende har inträffat, sedan lagen antogs, är ju att stiftscheferna utfärdat direktiv att i sådana fall, där någon, som önskar utträde ur statskyrkan, på grund av sjukdom eller ålderdom har svårighet att inställa sig, pastor bör uppsöka vederbörande. Enligt remisssvaret från Allmänna svenska prästföreningen har så också skett.

Här har alltså, herr talman, inte anförts några nya argument för att efter denna korta tid göra någon detaljändring i religionsfrihetslagen. Jag kan mycket väl tänka mig, att när denna lag, som i stort sett var en kompromiss vid antagandet 1951, en längre tid varit i tillämpning, det kan bli erforderligt med en allmän översyn över lagen, men detta kan enligt min uppfattning inte motivera att man redan nu gör en ändring i detalj. Att göra en ändring i en detalj, då ingenting inträffat, som motiverar detta, verkar på mig närmast, som om man vill göra en lagändring för lagändringens egen skull.

Jag ber med detta, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NERMAN (s): Herr talman! Att argumenten är desamma i år som för två år sedan, behöver inte betyda att de är dåliga. Och herr Ahlkvist säger ju själv att han kunde ha stått på vilken sida som helst, och han har alltså ingen direkt aversion mot att man här gör förbättringar i lagen.

Vidare sade herr Ahlkvist, att det fanns viktigare hinder för religionsfriheten. Jag vet inte vad han menar, men jag fattade det som ett löfte om att dessa kommer att försvinna. Man får lära sig här i huset att gå fram mycket, mycket sakta och ta en detalj i taget. Detta har bland andra motionärerna lärt sig, varför de har tagit fasta på en liten detalj, som de ansåg vara av intresse att röra vid.

Motiveringarna är i stort sett desamma, men det har faktiskt inträffat någonting nytt. Vi har nu en erfarenhet — visserligen bara ett års erfarenhet, men ändå en mycket betydande erfarenhet. Det går inte att förneka att utskottsreservanterna 1951 fick rätt i att det inte blev något massutträde ur statskyrkan och att det inte var någon risk för propaganda, som skulle föra till att mängder av människor anmälde sitt utträde på gemensamma listor. Utskottets representanter underströk särskilt starkt denna risk, och jag vill också peka på att utskottets reservanter den gången fick rätt.

I de nu föreliggande motionerna har ytterligare föreslagits, att anmälan om utträde skall göras genom en av två personer bevitnad skrivelse, och jag tror inte att utträde i sådan form komme att åstadkomma något oroande eller otillbörligt ohägn. Vi vet också — en erfarenhet som är av vikt — att under det gångna året har knappast förekommit någon propaganda alls för utträde. Den lilla och mycket försynta verksamhet, som Förbundet för religionsfrihet har förmått att utveckla, har också helt gått i religionsfrihetens tecken utan några

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

utsvävningar av antifrälst s. k. ateist-agitation. Första lagutskottet vill emellertid inte tro på erfarenhetens vittnesbörd utan fruktar fortfarande, att bestämelsen med två vittnen på den skriftliga avsägelsen inte skulle vara någon garanti mot framagiterade massutträden. Det måste väl ändå sägas vara en överdriven oro. Och jag tycker nog att oron har en liten smak av monopolintresse, som inte står i överensstämmelse med religionsfrihetens anda.

Utskottet vill inte förstå den i motionen åberopade trögheten och blygheten i allmänhet hos det svenska folket, som gör att man inte kommer sig för att gå till prästen eller finner det otrevligt att möta honom med utträdesanmälan. Utskottet menar att den trögheten eller blygheten »i de flesta fall» torde övervinnas av en allvarlig önskan att utträda ur kyrkan — observera uttrycket »i de flesta fall»! Här medges alltså, att det kan finnas fall, då trögheten eller blygheten är ett hinder för religionsfrihetens fulla tillämpning i nuvarande lagformulering. Hur *många* fall det gäller, är inte huvudsaken, och att sådana fall finns, det bevitnas av frikyrkliga samarbetskommitténs uttalande, som jag hänvisar till.

Man kan också med en tidning påpeka, att det personliga besöket saknar ju betydelse, eftersom prästen ändå inte får på något sätt påverka den utträdesökande, och veterligen har inte heller någon präst gjort det — det har talats om sådant på vissa håll, men jag har inget bevis, utan det tycks ha gått ganska friktionsfritt.

Men det väsentliga i detta ärende är ju att själva principfrågan har skjutits åt sidan. Detta att man sätter spärr — och utskottet har ju inte kunnat helt förneka att det är en spärr — för utträdet genom den personliga inställelsen, det kan dock, som utskottets reservanter säger, icke anses stå i god överensstämmelse med den förut nämnda grundsatsen att ingen må vara skyldig att tillhöra trossamfund. Jag erinrar också om att den, som söker svenskt medborgarskap och förut är evangelisk-

luthersk trosbekännare, plus alla barn som föds i formellt statskyrkliga hem, automatiskt tas in i statskyrkan. Det är alltså en sorts kollektivanslutning — med reservationsrätt efter aderton år, om jag minns rätt. I ett land med verklig religionsfrihet borde det ju vara så, att man frivilligt gick in i ett religions-samfund. Detta bör vara det väsentliga.

Motionärerna menar, att man redan nu efter detta års ganska märkliga erfarenhet bör sanera religionsfrihetslagen genom den lilla lagändringen, att utträde medges genom att — som reservanterna har formulerat det — anmälan göres »personligen eller ock i egenhändig undertecknad, av två personer bevitnad handling».

Det är av intresse, att medan man från statskyrkans håll har avstyrkt motionen, har frikyrkliga samarbetskommittén gått med på motionens tanke. Den säger i sitt utlåtande: »Det kan icke vara rimligt, att inträde i kyrkan kan ske helt medelst skriftligt förfarande, vilket ju gäller hela den grupp, som åsyftas i 9 §, och större delen av den grupp, vilken åsyftas i 10 §, medan däremot utträdet endast kan ske under villkor att vederbörande inställer sig på pastorsexpeditionen för att på så sätt dokumentera allvaret i sin övertygelse. Ur en kyrkas synpunkt torde det för övrigt vara lika angeläget att skapa garantier för att inträde sökes på grund av personlig övertygelse som att fordra denna garanti i fråga om utträde, eftersom grunden för tillhörighet till trossamfund enligt lagens 4 § är full frivillighet... Det viktigaste skälet för en ändring är dock enligt samarbetskommitténs uppfattning, att den nuvarande lydelsen ej låter sig förena med en konsekvent genomförd religionsfrihet.»

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservanternas uttalande.

Häri instämde herr *Osvald* (fp) och fru *Wallentheim* (s).

Herr ANDRE VICE TALMANNEN (bf): Herr talman! Jag har till detta utlåtande låtit anteckna en blank reser-

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

tion, och den kan kanske kräva någon förklaring.

Redan då religionsfrihetslagen behandlades vid 1951 års riksdag, var jag för min del något tveksam, om det var nödvändigt att föreskriva en personlig inställelse hos pastor för erhållande av utträde ur svenska kyrkan. Med hänsyn till att man då saknade erfarenhet om hur omfattande utträdet ur svenska kyrkan skulle bli efter religionsfrihetslagens antagande och huruvida någon mera omfattande agitation skulle igångsättas för ett sådant utträde, ansåg jag liksom majoriteten inom särskilda utskottet, att den garanti mot förhastade beslut, som den personliga inställelsen hos pastor väl ändå får anses utgöra, kunde vara befogad. Med de erfarenheter, som vi nu vunnit, är jag överens med reservanterna om att en skriftlig anmälan, på det sätt som reservanterna föreslår, bör kunna godtagas.

Att jag, herr talman, ändock icke velat ansluta mig till reservanternas förslag, beror på att jag har svårt att tro, att behovet av en lagändring på denna punkt är så stort, att man redan nu, sedan lagen varit i kraft endast något över ett år, bör vidtaga en sådan lagändring som denna. Religionsfrihetslagen har som bekant godkänts av kyrkomötet, och jag förmodar att även en ändring av lagen som den här föreslagna måste underställas kyrkomötet, något som, såvitt jag förstår, något komplicerar en lagändring. Det är väl inte heller uteslutet, att det framdeles, kanske inom rätt kort tid, kan visa sig önskvärt med någon ytterligare ändring av religionsfrihetslagens bestämmelser, och då kan det enligt mitt förmenande vara lämpligt att vidtaga den ändring av 11 § som reservanterna nu föreslår. Det brukar väl knappast vara vanligt, att riksdagen så kort tid efter en lags ikraftträdande, som här är fallet, vidtar ändringar utan mycket starka skäl, och så starka skäl kan jag, herr talman, inte finna föreligger i förevarande sammanhang.

Med denna motivering, herr talman, kan jag ansluta mig till utskottets kläm.

Herr GÖRANSSON (fp): Herr talman! När riksdagen våren 1951 diskuterade religionsfrihetslagen, svävade vi alla i rätt stor ovisshet om hur denna lag slutligen skulle komma att verka. Det uttalades farhågor från kyrkligt håll att det skulle bli fråga om ett utträde i stort format och, när det gäller denna punkt, framfördes farhågor från motsatta sidan, att plikten att personligen anmäla sig hos pastor i församlingen, skulle leda till trakasserier och obehag. Ingendera av dessa farhågor har besannats.

När jag nu har skrivit på reservationen, innebär det att jag har frångått den ståndpunkt jag intog våren 1951; då följde jag särskilda utskottets majoritet och i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag biträdde jag alltså den mening, att den, som ville utträda ur statskyrkan, skulle ge detta till känna vid ett personligt besök hos pastor. När jag nu går på reservationen, gör jag det därför att jag tycker att det under den tid av något mer än ett år, som har gått sedan religionsfrihetslagen trädde i kraft, här har hänt en del. Vi har blivit åtskilligt mera upplysta och kloka efter vad som har passerat.

Vad som kanske främst skrämde vid tiden för lagens antagande var som nämnts den föreställningen, att det här skulle bli fråga om en våldsam agitation, under vilken man med otillbörliga medel skulle försöka förmå även sådana människor att utträda ur statskyrkan, som egentligen ville stå kvar. Dessa farhågor har inte i någon mån besannats. Vissa stickprov har gjorts angående utträdenas art, och vid ett sådant stickprov, som gjordes i december 1952 och företogs på ett tämligen stort material, visade det sig att de, som i första hand utträder, är de ensamstående människorna och att, när utträde sker inom en familj, så är det ofta mannen ensam som utträder, medan hustrun och barnen stannar kvar. Denna observation ger vid handen att utträdena ur statskyrkan har fått den individualiserade karaktär, som de bör ha och som man från början önskade att de skulle få.

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

Jag menar att bl. a. den omständigheten leder till att det kan vara skäl att ompröva de argument, som anfördes mot att ansökan om utträde skulle kunna ske även skriftligen.

Att det förekommit agitation och påverkan på människor i denna fråga, det vet vi ju alla, men det hör ju till religionsfriheten, och det hör ju till vår handlings- och frihetssfär, så därpå är inget att anmärka. Men det finns inget fog, så vitt jag kan bedöma, för påståendet att det skulle ha förekommit någon sorts psykiskt våld på folk att lämna statskyrkan.

Jag skall inte här ånyo redovisa de skäl, som har anförts av reservanterna. För övrigt tyckte jag, att herr andre vice talmannen i sin motivering anført ungefär samma synpunkter, som jag vill framhäva.

Under den gångna tiden har det berört mig obehagligt, att personer, som 1951 stod på den linjen, att det borde finnas utträdesmöjlighet även via ett skriftligt förfarande, med visst fog kunnat göra gällande, att kyrkan försökt hålla kvar människor som av sjukdom, lyte, ålder eller psykisk ömtålighet inte kan komma till prästen eller inte vågar. Jag skulle vilja uppehålla mig vid det sistnämnda förhållandet, ty det har kanske nonchalerats.

Jag vet, att även om människor har aldrig så rent samvete och är ute i, såsom de tycker, det bästa ärende, så finns det bland det svenska folket en och annan så beskaffad att han känner sig tämligen knäsvag, när han skall uppsöka en myndighetsperson. Jag skulle kunna berätta drastiska historier om hur människor sitter och ängslas, innan de skall tala med någon som har makt och myndighet.

Jag vill inte att vi skall ha kvar en bestämmelse, vars motiv och syften kan misstänkliggöras. Därvid stöder jag mig vidare på det faktum, att det i motsvarande norska lagstiftning finnes en bestämmelse om att utträde ur statskyrkan gäller efter muntlig *eller skriftlig* begäran hos statskyrkopräst i vederbörandes bostadsort. En skriftlig begäran

skall vara bekräftad av två vittnen. Detta är alltså något som till formen stämmer ungefär med vad motionärerna här föreslagit och vad reservanterna har accepterat.

Jag tror att en generositet på denna punkt skulle vara ägnad att undanröja vissa alldeles onödiga irritationsanledningar, och med anledning härav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **BJÖRNBERG** (h): Herr talman! Jag har en känsla av att opponenterna slår in öppna dörrar i denna diskussion. Dörrarna till den svenska kyrkan är nämligen öppna — öppna för såväl inträdes- som utträdessökande. Vi har religionsfrihet i detta land på denna punkt, och den som vill lämna kyrkan här rätt att göra det, och det är lätt att göra det. Vi är nog alla överens om att vi bör slå vakt om denna frihet att följa samvetets bud.

Vad opponenterna här vänder sig emot är ju den bestämmelse som säger, att man skall personligen inställa sig hos prästen för att söka utträde ur kyrkan. Denna bestämmelse har ju kommit till, såsom herr Ahlkvist nämnde, för att motverka utträde genom agitation eller under tillfällig sinnesstämning. Om det vore så lekande lätt att lämna kyrkan, att det bara fordrades att man skrev sitt namn på en lapp eller en lista, kan lätt en påverkan ske. Denna påverkan kan få mycket stor effekt, om de människor, som påverkar, står i något slags förmanställning, eller om de som påverkas befinner sig i någon beroendeställning till vederbörande. Då kan påverkan få stor omfattning, vilket nu inte har varit fallet, då det krävts personlig inställelse.

Det har sagts här under diskussionen, att den omständigheten, att det skulle fordras två vittnen på en utträdesansökan, skulle utgöra en garanti för att kollektiva ansökningar icke skulle kunna göras. Men så är ingalunda fallet. Två personer kan mycket väl bevittna en mängd namn på en lista. Sådant sker ju

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

ofta på legala handlingar och i andra sammanhang, det känner vi alla till.

Så säges det, att det skulle vara en personlig påfrestning för många att besöka prästen i ett sådant här ärende, och man säger rent av, att man kanske skulle tycka att det för prästen vore kränkande att motta ett dylikt besök. Jag får säga, att om jag vore präst, skulle jag finna det mindre kränkande att få ett personlig besök än att man helt nonchalant kastade in en lapp med posten om utträde ur kyrkan.

I motionen talas om »trögheten och blygheten i allmänhet hos det svenska folket», och samma uttalande har gjorts här under diskussionen. Det har också talats om en viss rädsla för att gå till prästen i detta ärende. Svenska folket skulle alltså vara trögt och blygt och fegt. Detta säger man på ärans och hjältarnas språk! Och i en församling, som består just av representanter för detta folk! Jag tror inte att vi skall ta det så allvarligt och högtidligt. Jag är övertygad om att det inte är så illa ställt. Jag är förvissad, att om det finns människor, för vilka det är en hjärteangelägenhet att lämna kyrkan, så gör de det. De har säkerligen både mod och företagsamhet nog att göra det.

Att lämna kyrkan är dock ett ganska allvarligt steg. Kyrkan har en central plats i vårt samhällsliv, och jag tycker att det inte är för mycket begärt, att man gör en personlig inställelse för att begära utträde, i stället för att skicka en blankett med posten.

Här har också talats om att det skulle vara svårt för gamla och sjuka att besöka prästen i ett ärende som detta. Frånsett den omständigheten, att gamla och sjuka nog i regel vänder sig *till* kyrkan och inte *från* kyrkan, är det så, som herr Ahlkvist nämnde här, att stiftscheferna har beordrat prästerna att i sådana fall själva besöka de gamla och de sjuka, om så begäres.

Jag kan inte finna, herr talman, att någonting inträffat som motiverar, att man nu skulle ändra denna lag som varit i kraft bara ett drygt år. Vi bör ha längre tid på oss att pröva dess verkningar. Jag

ber därför att få yrka bifall till vad utskottet föreslagit.

I herr Björnbergs yttrande instämde herrar *Lundqvist* (h), *Nils Theodor Larsson* (bf) och *Gustaf Elofsson* (bf).

Herr WEILAND (fp): Herr talman! Om jag vore präst i svenska statskyrkan, skulle jag ha en mening precis motsatt den som herr Björnberg förde till torgs här. Jag hyser nämligen den uppfattningen, att det inte skulle vara trevligt att få den misstanken emot sig, att jag såsom präst sökte påverka dem som kommer för att begära utträde. Det går inte att påstå, att vederbörande inte har den känslan, att det är besvärligt och obehagligt att komma personligen. Såsom det sades här av någon talare, finns det många som hör till de stilla i landet, och de vill inte på något sätt opponera sig. De vill inte heller opponera sig i detta hänseende, och följaktligen tycker de att det är bäst att det får vara som det är, även om de har en annan mening. Jag tycker sålunda för min personliga del, att statskyrkans präster inte borde ha intagit den ställning som de har intagit här, utan i stället varit med om att få denna lagändring till stånd.

Jag hör inte till dem, som vill på något sätt förringa prästernas arbete inom vårt folk. Jag tror att de under långa tider har utfört en gärning, som varit synnerligen betydelsefull, och att de ännu gör det. Men jag tror i alla fall, att det ligger så till, att om svenska statskyrkan bleve en frikyrka såsom andra frikyrkor, skulle den ha mycket större möjligheter att gagna svenska folket. Jag kan således inte finna, att det ens ur denna synpunkt är lämpligt att ha kvar paragrafen sådan den är, och jag ber, herr talman, att få instämna med reservationerna.

Herr GÖRANSSON (fp): Herr talman! Jag ville bara säga, att i reservationen står, att de lagändringar som är föreslagna skulle förebyggas, att anmälan om

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

utträde sker annorledes än genom individuell anmälan. Därmed är listorna alltså ur världen.

Herr AHLKVIST (s): Herr talman! Jag sade i mitt första anförande att det inte hade anförts några nya argument, och jag kan tillägga, att under den diskussion, som därefter pågätt, har inte heller sagts mycket som föranleder mig till några erinringar. Jag skall endast komma med ett par små detaljinvändningar.

Herr Nerman menade, att man borde göra denna ändring för att få jämställdhet med inträde i kyrkan, som kan anmälas skriftligen. Jag vill endast säga till herr Nerman, att det ändå inte skulle bli någon jämställdhet. Dels krävs i vissa fall personlig inställelse, även när det gäller ansökan om inträde i kyrkan, dels tillkommer, såsom herr Nerman själv erinrade om, att barn som föds av föräldrar som tillhör kyrkan automatiskt blir medlemmar i kyrkan.

Sedan var det en detalj som herr Göransson tryckte på. Han menade att reservanterna här kommit till ett bättre förslag än i reservationen år 1951 genom att man hade lagt den norska lagstiftningen till grund och fört in, att utträdesanmälan skall underskrivas av två vittnen. Det skulle utgöra en garanti för att det inte skulle bli några massutträden. Jag kan inte se vari den garantien skulle bestå. Om man skriver en petitionslista med en mängd namn, kan ju två personer på en gång bevittna alla namnen, och så är saken klar. Något annat krävs inte. Det enda som tillkommer är alltså att två personer skall skriva på den petitionslista man var rädd för.

Det är alltså inte någon som helst ändring i sak. Det enda bestämmelsen för med sig är enligt min uppfattning, att lagtexten blir ful och tung. Hade jag haft reservanternas uppfattning, skulle jag i 11 § ha velat stanna vid orden »i den församling, där han är kyrkobokförd». Det hade täckt vad reservanterna ville, och man hade som sagt sluppit denna fula och tunga lagtext.

Herr LUNDQVIST (h): Herr talman! Herr Weiland sade alldeles nyss, att om han vore präst i svenska statskyrkan, skulle han inte ha haft den uppfattning som kommit till uttryck i remissyttrandet från prästföreningens sida. Han uttalade också sin förvåning över att präster i svenska kyrkan hade denna uppfattning i frågan. Jag kanske får erinra herr Weiland om att det är inte bara den svenska kyrkans präster som haft den uppfattningen. När frågan behandlades år 1951, delades uppfattningen — om jag inte minns alldeles fel — även av frikyrkoprästerna. Vi kommer nog mycket väl ihåg från utskottsbehandlingen, att herr Mosesson, som satt som vice ordförande, anslöt sig till samma uppfattning som majoriteten, alltså den uppfattning som i dag alltjämt hävdas av svenska kyrkans representanter. Det nya är således, såvitt jag förstår, att frikyrkornas representanter nu tycks ha en annan uppfattning än den som från det hållet kom till uttryck vid ärendets behandling år 1951. Detta säger jag utan att rikta något klander. Jag vill bara konstatera faktum, ty det är angeläget att riktiga upplysningar kommer in i riksdagens protokoll även i en sådan fråga som denna.

Herr BRANTING (s): Herr talman! Det kan kanske tyckas onödigt att fortsätta en debatt om en sak, som var och en kan bilda sig en uppfattning om utan så många argument. Jag tror i själva verket inte att någon av de ärade ledamöterna i denna kammare kan förneka, att den nuvarande bestämmelsen i alla fall utgör en liten spärr när det gäller utträdet ur kyrkan.

Inom processjuridiken känner vi ju till den där bestämmelsen om »personlig inställelse». Den förekommer när domaren betraktar saken på det sättet, att han har anledning att fråga parten personligen för att av denne få närmare upplysningar. Här finns ju inte någon som helst motsvarande motivering för den personliga inställelsen. Det är inte meningen, att prästen skall inhämta upp-

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

lysningar, utan tvärtom uttryckligen ut-
sagt, att något personligt förhör inte får
förekomma.

Jag reagerar mot den nuvarande la-
gen, därför att den i alla fall innebär
ett visst tvång. Man känner liksom kyr-
kans lätta hand på sin axel genom det
där: »Du skall i alla fall gå dit person-
ligen och visa dig och se pastorn i ögo-
nen.» Detta stämmer inte väl med de
principer som religionsfrihetslagen ger
uttryck för.

Här har förut betonats, att de flesta
svenska medborgare kommer in i svens-
ka kyrkan rent automatiskt, blott genom
födelsen. Om det inte anses vanvördigt,
skulle jag härvidlag vilja likna kyrkan
vid en *ryssja*, där fiskarna åker in utan
att de själva märker det — men när de
sedan skall försöka trassla sig ut igen,
blir det inte lika enkelt.

Man har strukit under, att det var så
nyligen riksdagen antog bestämmelsen
i dess nuvarande form. Det är obestrid-
ligt, att om här vore fråga om en lag-
ändring i vanlig, juridisk mening, brukar
vi understundom resonera på det
sättet — det ger jag herr Ahlqvist rätt i.
Men här gäller det ju en samvetsfråga,
en känslifråga, en angelägenhet som
inte bör jämföras med andra lagänd-
ringar. Jag kan inte hjälpa att jag ty-
cker att det finns någonting av de obot-
färdigas förhinder i detta argument att
lagen tillkom 1951.

Vill man ha en ändring till stånd, tar
man inte så stor hänsyn till att riksdagen
för några år sedan intog en viss
ståndpunkt i ärendet. När vi socialde-
mokrater på sin tid var intresserade av
att få en ändring till stånd t. ex. i Åk-
arpslagen — all jämförelse för övrigt
utesluten — var det ju inte något hin-
der för oss att komma igen år efter år
med vårt krav; vi lät inte alls mota oss
av det argumentet, att riksdagen fattat
beslut i ärendet föregående år!

Jag vill för min del, när jag nu åter
ansluter mig till reservationen, verkli-
gen tillåta mig att vädja till kammar-
ledamöternas upplysta omdöme i denna
sak och deras känsla för vad som kan
vara skäligt gentemot det fåtal svenskar

som av samvetsskäl vill anmäla sitt ut-
träde ur kyrkan.

Herr **BJÖRNBERG** (h): Herr talman!
Jag begärde ordet för att replikera herr
Weiland men blev till väsentliga delar
förekommen av herr Lundqvist. Jag vill
emellertid erinra om att även i stora
församlingar, där församlingsmedlem-
marna i mycket ringa omfattning kän-
ner sina präster, förekommer utträde ur
kyrkan i mycket ringa grad. Där är väl
ändå inte människorna rädda för sin
präst eftersom de inte känner honom.

Jag vill också tillägga, att i frikyrk-
liga församlingar är medlemmarna i all-
mänhet fortfarande medlemmar även av
statskyrkan. Utträde sker i mycket ringa
omfattning. Ingen tror väl att dessa fri-
kyrkomedlemmar, som ägnar ett så hän-
givet och uppoftande arbete åt sina
samfund och som bekänner sin tro med
så stor frimodighet, skulle av rädsla för
prästen nödgas stanna kvar i folkkyr-
kan. Så är säkerligen inte fallet. Det
förhåller sig utan tvivel på det sättet, att
gamla, starka band binder folk vid fä-
derns kyrka. De känner gemenskapen
med denna, och de vill inte slita dessa
gemenskapsband.

Detta tror jag är den rätta förkla-
ringen och ingalunda det där talet om
rädsla, tröghet och blyghet — det har
fått alldeles för stor omfattning i denna
diskussion.

Herr **MÖLLER** (s): Herr talman! Jag
hade inte tänkt yttra mig i denna de-
batt, men jag har lyssnat på den, och
jag är uppriktigt sagt förbluffad över
den energi, med vilken motståndarna
till en skriftlig anmälan går i kamp för
sin sak. Det måste vara oändligt mycket
större värden som står på spel än jag
har föreställt mig i detta sammanhang.

Det argumentet som jag hört många
gångar upprepas, att lagen är så ny, är
väl inget argument i sak. Det är bara
ett formellt argument, men man vet att
riksdagens ledamöter är mycket känsliga
för denna formalistiska syn på en så-

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

dan sak, och därför använder man argumentet. Det har tydligen gjort starkt intryck på en stor del av ledamöterna i utskottet.

När denna lag antogs, var jag redan en ganska ålderstigen person. Även om jag varit med i svenska kyrkan som en ur religiös synpunkt komplett likgiltig ledamot, tyckte jag, att när jag stått som medlem i 67 år, kunde jag väl stå kvar min återstående livstid också. Men efter dagens debatt kommer jag att ta under mycket noggrann prövning huruvida jag inte skall utträda. Jag är inte rädd för prästen, så personligen behöver jag inte ha möjligheten att utträda skriftligen.

När jag hörde herr Ahlkvist ironisera över hur han skulle ha gjort, om han vore en verklig anhängare av religionsfriheten, måste jag göra den observationen, att även om det förslag som här framförts inte innebär något stort steg i riktning mot ökad religionsfrihet i landet, innebär det ändå ett litet steg i den riktningen. Hela religionsfrihetslagen av år 1951 var i grund och botten ett ganska litet steg på den vägen, men när vi nu går de små stegens väg, kommer jag för min del att även ta det lilla steg som här föreslås.

Jag tycker uppriktigt sagt, att det motstånd som nu reses mot skriftigt utträde gör saken alldeles för stor. Det kan väl i alla fall inte vara en så ytterligt allvarlig fråga huruvida man underlättar eller ej för de personer att utträda, som inte anser sig ha motiv för att stanna kvar i kyrkan.

Herr WEILAND (fp): Herr talman! Jag har bara ett par saker att säga beträffande herr Lundqvists uttalande om att man i frikyrkliga kretsar hade en annan mening när lagen antogs än man har nu.

Om jag inte är fel underrättad förhöll det sig så, att bestämmelsen i denna paragraf — liksom så mycket annat när det gäller religionsfrihetslagen — var en kompromiss mellan olika meningar. Om man hade fått det precis som man ville ha det, hade paragrafen

kommit att lyda ungefär som nu föreslagits av reservanterna.

När det gäller frikyrkans präster är det förmodligen alldeles fel att påstå, att största delen av dem vid lagens genomförande var på utskottets linje. Det förhöll sig i stället så att största delen — jag vågar nästan säga minst 90 procent — av frikyrkans präster var av den åsikten, att man skulle få lämna sin ansökan om utträde skriftligen. Jag tror sålunda, att herr Lundqvist har fullständigt missuppfattat denna sak.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Om det nu förhåller sig så som herr Björnberg gjorde gällande i sitt senaste anförande, måste jag säga att jag har mycket svårt att förstå varför man nu reser ett så bestämt motstånd mot den av motionsnärerna och reservanterna föreslagna förändringen. Jag skulle vilja gå så långt att jag säger att vad herr Björnberg yttrade förefaller vara ett starkt argument för bifall till reservanternas förslag.

Herr BJÖRNBERG (h): Herr talman! Jag vill erinra herr Osvald om en händelse som inträffade uppe i Norrland för inte så länge sedan. Det var en sammanlutning där, som blev litet förargad på en statskyrkopräst och av den anledning en hotade att kollektivt utträda ur statskyrkan. Om det då varit möjligt att bara skaffa namn på en lista med begäran om utträde och skicka in den till prästen, hade detta troligen också gjorts i detta fall. Men nu fanns det ett hinder i vägen — vederbörande måste gå till prästen och anmäla sitt utträde, och det drog man sig uppenbarligen för. Det är alldeles självklart att ett listsystem kan och skulle missbrukas, om det bleve lagligt.

Det är just för att motverka ett sådant framagiterat utträde — knappast förenligt med verklig religionsfrihet — som bestämmelsen om personlig anmälan tillkommit och bör bibehållas.

Ang. formen för utträde ur svenska kyrkan.

Herr **AHLKVIST** (s): Herr talman! Endast ett par ord med anledning av herr Möllers anförande.

Jag ber att få erinra om att den religionsfrihetslag som framlades år 1951 av den regering, som herr Möller då tillhörde, var en kompromiss. Utskottsutlåtandet var, såsom jag redan framhållit, också en kompromiss. Man kan diskutera, hur länge man bör hålla fast vid en kompromiss innan man kan inta en annan ståndpunkt. Jag vill i det sammanhanget framhålla att jag för min del inte dolt att jag anser att det kan vara nödvändigt att sedan någon tid förflutit företaga en allmän översyn av religionsfrihetslagen. Men jag har tillagt att jag inte finner den nu ifrågakvarande detaljen så betydelsefull att man för den sakens skull nu bör göra en lagändring. När det gäller lagändringar anser vi för övrigt i lagutskottet att man inte bör springa ifrån sin ståndpunkt från det ena året till det andra. Man bör avvakta erfarenheterna och övertyga sig om att någonting har inträffat, innan man ändrar uppfattning.

Herr **MÖLLER** (s): Herr talman! Det är alldeles riktigt att mitt namn står under propositionen från år 1951. Men av den omständigheten att mitt namn har stått under olika propositioner i tjugu år bör herr Ahlqvist inte dra slutsatsen, att jag har gillat varje detalj i de förslag regeringen sålunda framlagt. Så är det inte. Arbetet i en regering bedrivs inte på det sättet.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Branting m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Branting m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 61;

Nej — 59.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo andra laguskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 20 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg;

nr 15, i anledning av väckta motioner om viss ändring i och översyn av förordningen angående yrkesmässig automobiltrafik; samt

nr 16, i anledning av väckt motion om ställande av vissa kronan tillhöriga båtar under kontroll av inspektionsmyndighet.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. fiskerätten vid Runnö.

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner angående ändrad lydelse av 4 § lagen om gräns mot allmänt vattenområde.

Tredje lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 60 i första kammaren av herr *Larsson, Nils Theodor*, m. fl., och nr 73 i andra kammaren av herr *Jonsson* i Skedsbygd m. fl.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta, att 4 § lagen den 1 december 1950 om gräns mot allmänt vattenområde skulle erhålla ändrad lydelse på sätt i motionerna närmare angivits. Den föreslagna lagändringen innebar en utvidgning av vad som enligt nämnda lag utgjorde enskilt vatten. Ett vattenområde norr om Runnö i Döderhults kommun, Kalmar län, vilket nu var allmänt vatten, skulle nämligen enligt förslaget hänföras till fastigheterna och därmed bli enskilt vatten.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 60 och II: 73, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **LARSSON, NILS THEODOR** (bf): Herr talman! Tredje lagutskottets utlåtande nr 12 behandlar motion nr 60 i denna kammare. I motionen har motionärerna hemställt om en ändring av 4 § lagen den 1 december 1950, som handlar om gräns mot allmänt vattenområde.

Vi har hemställt om en ändring som skulle komma att innebära en utvidgning av vad som enligt denna lag utgör enskilt vatten. Det gäller ett område norr om Runnö i Döderhults kommun, Kalmar län, ett område som enligt den nämnda lagen framtogs fiskarfastigheterna på Runnö och gjordes till allmänt vatten. Alltsedan åboarna på Runnö år 1767 köpte sin gamla kronohemman till skatte har de hävdats som enskilt det vat-

tenområde, varom här är fråga. Så sent som år 1929 blev genom vederbörlig lantmäteriförrättning vattenområdet bestämt till sina gränser.

Anledningen till att kalmarlänsbänkens samtliga riksdagsmän i båda kammarna tagit sig an runnöbornas sak och framburit motionerna är den, att ifrågavarande vattenområde är av synnerlig vikt för öbornas bärning, både nu och framöver. Åborna driver en kombination av jordbruk, fiske och jakt. Jordmänen är dålig, jordbruken är svaga och ofullständiga. Endast tack vare fisket kan befolkningen tänkas även för framtiden finna bärning på Runnö.

Det vattenområde, som togs från Runnö år 1950, är så lokaliserat, att det är där som ålen kommer strykande på sin vandring norrifrån ut mot Atlanten. Runnöbornas ålbottengarn är satta på deras enskilda vatten, som gränsar omedelbart intill det omtvistade området. Men öborna behöver även kunna med redskapen nå ut på det numera allmänna vattnet, och de behöver ha detta område skyddat.

Utskottet säger sig icke kunna biträda motionärernas förslag, att ifrågavarande område skall utgöra ett enskilt vatten. Men, fortsätter utskottet, »de syften motionärerna velat främja bör emellertid också enligt utskottets mening, understödjas. Det vore beklagligt, om fiskets bidrag till upprätthållandet av runnöjordbrukens bärkraft bleve mindre. Synnerligen angeläget är därför att runnöbornas möjligheter till fiske med fast redskap icke försvagas genom störande fiska av frivattensfiskare.» Utskottet understryker till slut »betydelsen av att länsstyrelsen meddelar runnöborna det skydd för deras fiske, som gällande författningsbestämmelser medger».

Det är riktigt att länsstyrelsen kan ge ett visst skydd, men motionärerna och framför allt runnöborna kan inte finna denna möjlighet tillfredsställande.

Vid utskottets utlåtande finnes fogad en reservation av herr Nyberg, vari det bl. a. heter: »Enligt utskottets mening bör avsevärd vikt fästas vid överlantmätarens yttrande, att runnöjordbrukets

Ang. fiskerätten vid Runnö.

bärkraft till huvudsaklig del är beroende av omfattningen av de till jordbruken hörande fiskerätterna. Inskränkningen av dessa innebär sålunda, att bärkraftiga jordbruksfastigheter löper risken att förvandlas till ofullständiga sådana. Följden kan bli en icke önskvärd befolkningsuttunnning på ön.» Reservanten drar emellertid endast den slutsatsen av vad han anfört, att Kungl. Maj:t bör ha sin uppmärksamhet riktad på saken och vid lämplig tidpunkt vidta de åtgärder, som kan anses befogade. »Detta skulle bl. a.», heter det i reservationen, »kunna tänkas bli fallet, om det i framtiden visade sig att runnöbornas möjligheter att försörja sig på sina jordbruk med därtill hörande fiskevatten avsevärt försämrades.»

Men när den situation som reservanten förutsätter har inträffat, är det för sent att ingripa. Då har många av runnöborna flyttat ifrån sin ö. Man flyttar inte tillbaka till en mager försörjning på en skärgårdsö, om man en gång gett sig därifrån. Så går inte folkströmmen i våra dagar. De som en gång flyttat från ön kommer aldrig tillbaka. Det förslag som reservationen utmynnar i kan därför inte innebära en tillfredsställande lösning.

De båda motionerna har tillstyrkts av överlantmätaren i länet, hushållnings-sällskapets förvaltningsutskott och länsstyrelsen. Detta har emellertid inte inverkat på utskottets ledamöter, utan utskottet har gått sin egen väg och avstyrkt bifall till motionerna.

Vi representanter för Kalmar län är medvetna om att vi inte kan vinna stor förståelse från kammarens sida gentemot ett starkt utskott. För att understycka att motionärerna dock haft ett angeläget ärende att frambära i kammaren ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motion nr 60 i denna kammarare.

I detta anförande instämde herrar Björnberg (h) och Lindén (s).

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Jag skall först be att få erinra kammarens ärade ledamöter om 1950 års lag angående gräns mot allmänt vattenområde.

I den lagen anges vissa generella regler för gränsdragningen, och dessutom finns i lagen angivna vissa särskilda vattenområden som skall vara enskilda. Lagens antagande innebar att många enskilda vatten förändrades till allmänt vatten.

Jag skall sedan be att få säga några ord om utvecklingen för just Runnö. Fiskerättskommittén och lagberedningen, vilkas arbeten föregick 1950 års lag, uppdrog för Runnö och den närmast omgivande trakten, alltså även Vällö, endast generella regler. Enligt dessa skulle Runnö mista en hel del fiskevatten, som förut varit enskilda. Emellertid vidtog departementschefen vissa förändringar i de av fiskerättskommittén och lagberedningen framlagda förslagen, och i den proposition, som avgavs till 1950 års riksdag, gjordes vissa avvikelser till förmån för bl. a. runnöborna. Därigenom fick runnöborna behålla en icke obetydlig del av vad som enligt fiskerättskommitténs förslag skulle ha blivit allmänt vatten.

När tredje lagutskottet behandlade ärendet förelåg också motioner, vari yrkades på ytterligare förbättringar för runnöborna och även för vällöborna. Motionerna behandlades mycket välvilligt av utskottet, som föreslog att vissa modifieringar skulle göras i Kungl. Maj:ts förslag till förmån för runnöborna. Utskottet sade, då det biträdde motionerna, att detta skedde på grund av vissa säregna förhållanden kring Runnö och Vällö.

Då vi i utskottet haft att behandla de nu i år föreliggande motionerna har vi givetvis vid vår avvägning inte kunnat undgå, att finna, att runnöborna i själva verket har blivit behandlade kanske gynnsammare än de allra flesta fiskare längs Sveriges kuster, möjligen med undantag för vällöborna. Här har faktiskt den lagstiftande församlingen gett runnöborna en större förmån än vad som enligt den mycket grundliga utredningen skulle ha tillkommit dem.

Utskottet har därför icke ansett sig kunna tillstyrka motionerna. Utskottets ställningstagande grundas på flera olika

Ang. fiskerätten vid Runnö.

skäl, men några statsfinansiella skäl har alls inte varit avgörande. Utskottet har vid behandlingen av denna fråga tvärtom kommit till den slutsatsen, att det i själva verket inte är särskilt stora ekonomiska intressen som här står på spel.

Herr Larsson talade nyss om den stora ekonomiska betydelse, som fisket med ålbottengarn skulle ha för dessa människor. Detta överensstämmer också med vad som uttalats från flera håll. Fiskerikonserntenten har bl. a. förklarar, att fiske med ålbottengarn utgör omkring 80 procent av hela värdet av fisket. Herr Larsson påstår att ålbottengarnen behöver kunna nå ut över de enskilda vattenen. Det kan de emellertid redan enligt nu gällande lagstiftning. Herr Larsson gör också gällande, att fisket är av synnerlig vikt för runnöbornas bärgning. Även utskottet anser det vara angeläget att man icke minskar befolkningens möjligheter till bärgning. Det föreligger emellertid ett protokoll, vari anges för var och en av invånarna på Runnö hur stor inkomstminskning som kan beräknas uppstå genom nu gällande lagstiftning jämfört med situationen före lagens tillkomst. Där har uppgivits siffror, som varierar mellan 100 och 200 kronor per fiskelag. Vi har inom utskottet menat, att ett belopp av den storleksordningen icke kan vara särskilt betydelsefullt då det gäller att trygga dessa människors bärgning.

Man måste också ta hänsyn till att samtidigt som runnöfiskarna har blivit berövade en viss del av de vatten, som tidigare varit deras enskilda vatten, har de också fått möjlighet att fiska på vatten, som tidigare varit enskilda men som nu är allmänna. De har visserligen fått avstå en del vatten som varit enskilt, men har i stället fått större möjligheter att fiska på andra områden. Vi har i utskottet inte kunnat undgå att ta hänsyn till att den uppskattade inkomstminskningen för runnöbornas del är ganska blygsam och att de dessutom måste få en viss kompensation genom att de nu får fiska på vatten, där de tidigare inte ägt rätt att fiska.

Herr Larsson förklarade vidare, att

motionerna tillstyrkts av olika myndigheter i länet. Det är riktigt. Men däremot är det icke riktigt, då herr Larsson påstår att utskottet gått sin egen väg. Utskottet har nämligen haft fiskeristyrelsens yttrande att falla tillbaka på. Fiskeristyrelsen anför: »Det torde också med ett visst berättigande kunna hävdas, att fastighetsägarnas intressen här tillgodosåges i minst lika stor utsträckning som på andra håll. Ett bifall till motionen skulle därför kunna få ganska betänkliga konsekvenser, enär fiskevatensägare då snart sagt var som helst skulle kunna med lika stort berättigande som i förevarande fall kräva få ändring i den i lagen upprägnade gränsen mellan allmänt och enskilt vatten.»

Då vi i utskottet vid vår behandling av motionerna funnit, att det här är fråga om en del av Sveriges kust, som faktiskt blivit gynnsammare behandlad än de flesta andra, har vi inte ansett oss ha någon anledning att tillmötesgå ytterligare önskemål från invånarnas sida. Det är av den anledningen som utskottet inte har ansett sig kunna biträda motionsyrkandet.

Dessutom ger även nuvarande lagstiftning länsstyrelsen möjligheter att utfärda bestämmelser med stöd av 22 § fiskerättslagen. Herr Larsson menar, att detta icke är en fullgod säkerhet. Jag tror emellertid inte att man behöver vara så misstänksam mot kommande länsmyndigheter i Kalmar län, att man sätter i fråga att de skall på bästa sätt söka tillgodose runnöbornas berättigade krav på att få de förmåner, som kan beredas dem inom ramen för gällande lag.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON, NILS THEODOR (bf): Herr talman! Utskottets ärade ordförande säger, att runnöborna har behandlats gynnsammare än andra fiskare utefter Sveriges kust. Jag tycker nog att det yttrandet rimmar dåligt med att ett vattenområde fråntagits dem, som de hävdade sedan skatteköpet år 1767. Denna

Ang. fiskerätten vid Runnö.

rätt sedan mer än 200 år tillbaka har ju också blivit fastställd vid lantmäteriförrettning år 1929. En sådan behandling kan väl knappast anses vara särskilt gynnsam, i synnerhet som området faktiskt har ekonomisk betydelse för den torftiga försörjning denna lilla grupp medborgare ute på Runnö har.

Herr Osvald sade, att utskottet inte hade intrycket att det här rör sig om några stora ekonomiska värden. Det är kanske riktigt ur statsverkets synpunkt, men för den enskilde medborgaren med i övrigt knapp försörjning har nog dessa ekonomiska värden betydelse. Herr Osvald sade, att det rör sig om 100—200 kronor per fiskevattensägare. Men det gäller bara fjällfisket, herr Osvald. Intrånget i fråga om strömmningsfisket värderas ju till 1 000 kronor per år. Och därtill kommer att fiskarna själva anser att länsstyrelsens skydd inte är tillräckligt för deras ålfiske i det område, som gränisar intill det vatten som fråntagits dem. Skyddet träder inte i kraft förrän den 15 juli och gäller alltså inte fjällfisket från islossningen fram till den 15 juli.

Utskottets ordförande säger, att man inte bör vara misstänksam mot kommande myndigheter i länet, utan hoppas att de skall beakta runnöbornas verkliga behov. Ja, det är fromma förhoppningar. Men vilken garanti kan utskottets ärade ordförande ställa för att dessa behov kommer att respekteras i all framtid? Kan utskottet på något sätt garantera länsstyrelsens skydd för all framtid eller för avsevärd tid framåt? Jag skulle också vilja fråga utskottets ärade ordförande, hur det blir med ersättningen till ägarna, om ingen sådan garanti kan presteras. Skall ersättning lämnas som om skyddet existerar eller som om det inte existerar? Och vad tror man att det kan komma att kosta staten? Jag tror att den årliga, kapitaliserade avkastning, som här är hotad, uppgår till ett inte oväsentligt belopp.

En sak har öborna redan vunnit genom motionen och de undersökningar, som därefter blivit verkställda, nämligen att frågan om äganderätten till detta

område före år 1950 blivit klarlagd. Såväl lantmäteristyrelsen som överlantmätaren har gjort uttalanden, som klart visar att man anser att området var öbornas rättmätiga egendom. Vid ett definitivt avstående till allmänt vatten skall de alltså få ersättning.

Men detta kan inte vara tillfredsställande för öborna. De önskar inte bli utlösta ur ett vatten, som ger ett väsentligt bidrag till deras försörjning. De önskar få behålla sitt vatten.

Jag ber, herr talman, alltjämt att få vidhålla mitt yrkande om bifall till motion nr 60.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Jag ber att än en gång få fästa uppmärksamheten på att det var många som förlorade sitt förut enskilda fiske, när 1950 års lag infördes. Fiskerättskommittén hade föreslagit mycket längre gående bestämmelser än riksdagen sedermera beslöt. Runnöborna hade en särställning så till vida, att de först genom Kungl. Maj:t och sedan genom tredje lagutskottet fick disponera som enskilt vatten en hel del områden, som enligt fiskerättskommitténs förslag skulle ha blivit allmänt vatten. Det är detta som gör att de sakkunniga myndigheterna, så vitt jag kan bedöma med stort fog, har sagt att runnöborna faktiskt blivit minst lika gynnsamt behandlade som den fiskande befolkningen längs någon annan del av Sveriges kuster.

Jag vill också ännu en gång framhålla, att om runnöborna förlorat en del genom att de blivit av med ett område, som förut varit deras enskilda vatten, så har de å andra sidan fått möjligheter att fiska över vidsträckt område, som förut varit andra fiskares enskilda vatten. Skall man bedöma saken ekonomiskt, kan man inte bara ta hänsyn till vad runnöborna i sin fiskenäring förlorat, utan får också tänka på vad de vunnat på andra håll.

Herr Larsson säger än en gång, att länsstyrelsens skydd inte är tillräckligt, och frågar mig vilka garantier för framtiden som tredje lagutskottet skulle

kunna ställa. Jag förmodar att frågan endast var retorisk, ty herr Larsson menar nog inte att ett riksdagsutskott skulle kunna ställa några garantier i fråga om länsstyrelsernas framtida handlings-sätt.

Jag ber, herr talman, att än en gång få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **BJÖRNBERG** (h): Herr talman! Jag har redan begärt att få instämman i herr Larssons yrkande, men jag ber ändå att i all korthet få understryka, att småbrukarna på Runnö i hög grad är beroende av sitt fiske. Jag bor där nere i trakten i likhet med herr Larsson och känner mycket väl till förhållandena. Varje minskning av dessa fiskares fiskevatten innebär en försämring av deras redan förut mycket blygsamma levnadsförhållanden.

Visserligen kan ersättning av statsmedel erhållas för mistat fiskevatten, men detta är icke någon hjälp i framtiden. Minskningen innebär i varje fall en fortsatt uttunning av befolkningen där nere på öarna. Om det nu finns folk, som är så fästade vid sin torva och sin ö, att de trots de blygsamma levnadsförhållandena är villiga att bo kvar där och sköta sin lilla jordbit och sitt fiskevatten, skall vi hjälpa dem i stället för att försämrade deras existensmöjligheter.

Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Herr **NILZON**, **IVAR** (bf): Herr talman! När utskottet har behandlat denna fråga har det inte kunnat undgå att ta hänsyn till de konsekvenser, som ett bifall till motionen skulle innebära. När fiskelagen antogs var det nämligen inte bara fiskarna i Kalmar län som förlorade fiskevatten. Såsom utskottets ordförande redan framhållit förlorade de kanske mindre än fiskare på andra håll. Från motionärernas sida framhålles det visserligen, att det i detta län rådde säregna förhållanden, och det kan man hålla med om. Men det var väl inte avgörande för fiskarna förut, under vilken juridisk form som deras fiskevatten var upplåtet.

Ang. fiskerätten vid Runnö.

Om de hade ett enskilt fiskevatten, som de förlorade, så var givetvis förhållandet detsamma över hela landet. Den långa kuststräckan från Torne älv till Idefjorden kan säkert uppvisa många ställen, där fiskare har förlorat minst lika mycket som fiskarna på Runnö.

Det är självfallet att utskottet inte kunnat undgå att ta hänsyn till vad som skulle bli följden om utskottet skulle tillstyrka ett bifall till motionen. Vi kunde säkerligen i så fall ett annat år vänta oss att man på många håll i landet skulle komma att peka på hur vi handlat i detta fall och med hänvisning härtill kräva en ändring av fiskelagens bestämmelser. Det finns exempelvis på västkusten — där det inte förut funns något enskilt fiske utan där sådant uppläts först genom den nya lagen — stora områden som förut varit allmänna men som blev enskilda. Det är alldeles givet, att om vi börjar att tumma på lagen i den ena riktningen kan man få göra det även i den andra riktningen. Det är ju inget som hindrar att yrkesfiskarna på västkusten begär att de vatten, som blev enskilda för ett par år sedan, skall bli allmänt vatten igen etc. Allt detta är skäl som gjort att utskottet inte ansett sig kunna tillstyrka motionen.

Utskottet har emellertid skrivit på ett sådant sätt, att jag tycker att det i någon mån skulle kunna tillfredsställa motionärerna. Utskottet framhåller att fisket har en betydelse just för de små Runnöjordbruken, och utskottet skriver vidare, att det vore beklagligt, om fisket skulle bli mindre omfattande. Även om utskottet inte, såsom herr Larsson här frågar, kan ställa någon garanti för hur länsstyrelsen i Kalmar län kommer att handla, blir det dock, om riksdagen går på utskottets förslag, ett riksdagsbeslut, där man understryker betydelsen av att fiskarna på Runnö får det skydd som lagstiftningen kan ge. Den nuvarande lagstiftningen kan dock ge dem ett ganska gott skydd. Fiskeristyrelsen påpekar också, att detta skydd kan ytterligare ökas inom den nuvarande lagstiftningens ram.

Från motionärernas sida har ändå framhållits — det gjordes av en motio-

Ang. kvarstående olösta norrlandsfrågor.

när, som i utskottet redogjorde för motionen — att ännu ingen har förlorat något, detta på grund av de bestämmelser som länsstyrelsen har utfärdat. Vad motionären fruktade var vad som skulle hända i framtiden. Jag anser emellertid att utskottet har tillmötesgått motionärerna just genom sin skrivning, där vi understrukit betydelsen av att länsstyrelsen och myndigheterna i fortsättningen ger dessa fiskare det skydd som lagstiftningen medger. Jag anser att motionärerna därigenom fått sin motion så välvilligt behandlad som det över huvud taget varit möjligt för utskottet att göra, särskilt med hänsyn till de konsekvenser som — såsom jag här pekat på — ett bifall till motionen säkerligen skulle ha lett till.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr OSVALD (fp): Herr talman! Det har sagts att det skulle vara beklagligt, om runnöborna genom 1950 års lagstiftning skulle mista en väsentlig del av sina möjligheter till bärgning och att man nu skulle behöva räkna med att bygden uttunnades. Vi anser också i tredje lagutskottet, att det skulle vara en beklaglig följd av lagstiftningen. Men jag vill därvid erinra om vad utskottet — under hänvisning till ett uttalande av fiskerikonsulenten — skrivit på s. 12 beträffande strömmingsfisket — vi har redan förut talat om ålfisket. »Beträffande strömmingsfisket torde det i stort sett vara utan betydelse, huruvida området är enskilt eller allmänt.»

Vidare tillades: »Vad slutligen angår övrigt fiske kan, med hänsyn till runnöbornas möjligheter att även framgent bedriva fiske å ifrågasvarande allmänna vatten, ifrågasättas, om de över huvud taget åsamkats någon förlust genom 1950 års lagstiftning.»

Detta var alltså fiskerikonsulentens uppfattning, och de fiskesakkunniga inom utskottet — vi har bland ledamöterna en del personer som sysslat mycket med fiske — har till och med gjort gällande, att om man räknar både med

vad fiskarna förlorar genom att en del av deras förut enskilda vatten blivit allmänt och vad de vinner genom att få fiska på vatten, som förut tillhört andra fiskare, blir saldot i själva verket positivt.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till motionen I: 60; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner rörande dels viss utvidgning av den s. k. sociala arrendelagstiftningen m. m., dels ock ändring i lagen den 30 juni 1947 (nr 288) om uppsikt å jordbruk, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtanden:

nr 4, över motion om beredande av möjlighet för innehavare av deklara-tionsbyrå att hos myndighet erhålla intyg om sin kompetens;

nr 5, över motion om en översyn av gällande bestämmelser rörande förvisning från läroverk och andra högre skolor; samt

nr 6, över motion angående omprövning i visst avseende av 1952 års upphandlingskungörelse.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. kvarstående olösta norrlandsfrågor.

Föredrogos ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 7, över motion angående kvarstående olösta norrlandsfrågor.

I detta utlåtande hade utskottet hemställt, att första kammaren i anledning

Ang. kvarstående olösta norrlandsfrågor.

av en av herr *Sten* inom kammaren väckt motion, nr 14, för sin del ville besluta, att riksdagen skulle hos Kungl. Maj:t hemställa om sådana överbäganden, utredningar, förslag och andra åtgärder, att kvarstående olösta norrlandsfrågor komme till sin rätt.

Reservation hade anmälts av herrar *Sandberg*, *Birger Andersson* och *John Wiktor Jonsson*, vilka ansett, att utskottets motivering bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, och avslutas med en hemställan, att motion I: 14 ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr **ANDERSSON, BIRGER** (s): Herr talman! Den reservation, som fogats till allmänna beredningsutskottets utlåtande i anledning av herr *Stens* motion, mynnar ut i ett avslagsyrkande. Detta avslagsyrkande får inte så uppfattas, som om vi reservanter på grund av att två av oss är smålänningar och en skarborgare skulle vara likgiltiga för Norrland eller för norrländska problem eller att vi skulle hysa någon speciell lust att få kvadda motionären. Personligen hyser jag den allra största respekt och aktning för herr *Hemming Stens* lidelsefulla intresse för Norrland, en landsända som han med sannskyldigt Lindlagenskt patos slåss för, närhelst han kommer åt.

Men då vi inom allmänna beredningsutskottet haft att ta ställning till herr *Stens* motion, har vi tvingats att fundera över vad motionären vill och vart hans yrkande egentligen syftar. Motiöns kläm har följande formulering: »Att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om sådana överbäganden, utredningar, förslag och andra åtgärder att kvarstående olösta norrlandsfrågor kommer till sin rätt.»

Det är dock inte det nya i och för sig i yrkandets formulering, som har gjort oss tveksamma utan — som vi anför i vår reservation — att yrkandet fått en så allmän och oklar formulering, att det svårligen kan läggas till grund för ett riksdagsbeslut. Det är inte s. k. riksdags-

konserveratism, som förmått oss att reagera på det sättet, utan vi reservanter menar, att om riksdagen skall skriva till Kungl. Maj:t och hemställa om någonting, skall detta »någonting» vara av den konkreta natur, att vederbörande i Kungl. Maj:ts kansli exakt vet vad det gäller.

En genomgång av det material, som föreligger i fråga om norrlandsproblemet och som herr *Sten* vill ha till stånd, har utskottets majoritet ansett vara berättigad. Vi reservanter har inte kunnat acceptera detta av bl. a. det skälet, att den stora norrlandsutredningen så sent som 1948 avslöt sitt fyraåriga arbete. Även resultaten av ett vidlyftigt utredningsarbete bör få en viss mognadstid, innan nya utredningar sättes till för att se vad som återstår olöst.

I norrlandsutredningens slutbetänkande redovisades en lista över framställningar, som kommittén gjort under sitt arbete — framställningar, som föranlett åtgärder. Denna lista säger oss bl. a., att administrationsbidraget till de norrländska småföretagsföreningarna ökats, att åtgärder vidtagits för att utöver nämnda bidrag stödja småföretagsverksamheten i Norrland, att försöksverksamhet ordnats för att åstadkomma en bättre fastighetsarrondering i Norrland, att åtgärder vidtagits för främjande av skogsvård och betesförbättringar i norra Sverige, att lån och bidrag beviljats för anläggande av ett ullspinneri i Norrland, att Kungl. Maj:t bemyndigats stödja inrättandet av en central sågverksskola i Norrland jämte ett tiotal andra åtgärder. Där konkreta förslag förelegat — som i detta fall från norrlandsutredningen, då denna var i verksamhet — har resultat uppnåtts. Detta anser vi vara en tankeställare. Och norrlandsutredningen tycks vara en guldgruva att ösa ur för hugade motionärer.

Herr *Stens* brinnande nitälskan för Norrland är värd all aktning och all respekt. Hans yrkande, som utskottsmajoriteten gjort till sitt eget, kan jag emellertid inte understödja. Det är, enligt mitt sätt att se, alltför oklart. Skall en riksdagsskrivelse avlätas, bör den inne-

Ang. kvarstående olösta norrlandsfrågor.

hålla preciserade förslag och inte vara så allmänt hållen som vad utskottet här föreslår.

På grund av denna min och mina medreservanternas inställning yrkar jag bifall till reservationen, som innebär detsamma som avslag på herr Stens motion.

Herr ANDERSSON, AXEL (fp): Herr talman! Reservanterna och reservanternas talesman tycks ha den uppfattningen, att ett bifall till vad utskottet föreslagit skulle medföra en ny stor norrlandsutredning. Det är emellertid inte på det sättet som utskottet eller motionärerna har sett saken. Vad motionären och utskottet syftar till är att man skall få till stånd en översyn av hela det komplex av frågor, som hör samman med norrlandsproblemet. Man vill ha ökad klarhet om vad som fortfarande återstår att göra, man vill ha fram angelägenhetsgraden hos de olika frågorna och naturligtvis även vilka möjligheter och naturligtvis även vilka möjligheter finns för att klara upp dem.

Herr Birger Andersson sade, att en hel rad detaljer redan klarats upp beträffande de frågor som norrlandsutredningen behandlat. Det är alldeles riktigt; det är en hel rad detaljer som man redan har kommit till klarhet om. Men de verkligt stora och betydelsefulla frågorna är fortfarande olösta, och det är dem vi vill ha belysta. Vi anser att det inte behövs någon stor utredning, ty nu finns det möjlighet att vid en översyn ta kontakt med vissa speciella norrlandsorgan som redan existerar. Utskottet säger också, att det finner det önskvärt att denna inventering företages under medverkan av de speciella norrlandsorganen, nämligen samarbetsdelegationen för de fyra nordligaste länen och norrlandsförbundet. I dessa organ har man hela tiden fortsatt utredningsarbetet och har säkerligen ett mycket rikt material att ställa till förfogande, och därför behöver det inte bli någon vare sig långvarig eller kostnadskrävande utredning.

Jag sade, att en del detaljer var upplärade, men att de stora problemen

kvarstår. Det är frågan om vad Norrland skall få behålla av allt som kommer från Norrland: skogsprodukter, malm och vattenkraft. Det är ju faktiskt på det sättet, att Norrland svarar för betydligt mer än hälften av landets export, men mycket litet av det som tillförs landet tack vare vår export kommer Norrland till godo. En för Norrland i detta sammanhang mycket allvarlig fråga är också, hur man i fortsättningen skall kunna bedriva skogsbruket på samma sätt som tidigare har skett. Det är alldeles självklart att de skogrika trakterna där uppe ofta är mycket glest befolkade, och ju sämre förhållandena blir, i desto större utsträckning flyttar folk ifrån dessa skogsbygder och desto svårare blir det att få arbetskraft till skogen, vilket kommer att bli inte bara Norrland utan hela vårt land till nackdel.

Vi inom utskottet menar alltså att det finns fullgod anledning att göra en översyn för att skapa bättre möjligheter att lösa de betydelsefulla norrländska frågorna. Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häri instämde herrar *Grym* (s) och *Nyström* (s).

Herr STEN (s): Herr talman! Med anledning av reservanternas omdömen om motionen vill jag i allra största korthet hänvisa till de föreliggande dokumenten i detta ärende, d. v. s. riksdagens skrivelse år 1940 med anledning av en då väckt motion om det norrländska näringslivets utveckling och förkovran, vederbörande departementschefs direktiv nämnda år samt år 1943 för omfattande utredningar i dessa frågor, med anledning av dessa utredningar avlämnade betänkanden — senast norrlandskommitténs principbetänkande 1948 — samt den redovisning för kommitténs olika förslag som finns i utskottsutlåtandet.

Om något ytterligare bevis hade ansetts erforderligt, hade man ju kunnat avfordra landstingens samarbetsdelega-

tion, utom yttrande över motionen, även förteckning över de frågor, som den sysslat med sedan dess. Men förmodligen har väl samarbetsdelegationen och utskottet, liksom motionären, tillämpat den gamla satsen att »känd sak är så god som vittnad».

Om det skulle vara motionens kläm, som vållat reservanterna bekymmer, kan jag inte finna att den i sak innehåller någonting annat än vad en vanlig riksdagsskrivelse med hemställan om en utredning brukar göra. Ordalagen är valda just med tanke på att utesluta vad reservanterna skriver om, nämligen att det skulle vara fråga om en ny stor utredning.

Om jag tar det första ordet i klämman, »överbäganden», så är väl det strängt taget överflödigt. Överbäganden äger väl alltid rum när en riksdagsskrivelse lämnas till Kungl. Maj:t och i detta särskilda fall har i motionen antytts, att dessa »överbäganden» skulle förenas med överläggningar med eller inhämtande av upplysningar hos nämnda organ, alltså exempelvis hos norrlandskommitténs huvudsekreterare och hos samarbetsdelegationens sekreterare.

»Utredningar» — det är det andra ledet — skulle sedan följa i den mån och på det sätt som Kungl. Maj:t funne påkallat och ändamålsenligt. Jag har ju där även skrivit någonting om de problem, som skulle utkristallisera sig ur Kungl. Maj:ts överbäganden.

»Förslag» — det är det tredje ordet — fartill utredningar föranleda är väl också väl förenligt med vanligt riksdagsspråk.

Vad slutligen gäller det fjärde ledet, »andra åtgärder», kan det ju vara kompletterande direktiv till andra pågående utredningar, det kan vara instruktioner inom ramen för Kungl. Maj:ts befogenheter och inte minst förhandlingar, som ju numera är så vanliga, med näringslivet, med de stora kreditinstituten och så vidare. Man bör ju komma ihåg att det här i mycket stor utsträckning gäller en kreditförsörjningsfråga just för att främja »det norrländska näringslivets utveckling och förkovran». Det är alltså

Ang. kvarstående olösta norrlandsfrågor.

ordalag, som såväl motionärer som regering och riksdag tidigare har rört sig med i denna fråga. Jag vägrar därför erkänna, att det finnes något fog för reservanternas uttryckssätt.

Den ledamot av Nordiska rådet, som nyss talade för reservationen, har säkerligen kännedom om att våra närmaste grannländer ägnar sina »norrlandsfrågor» mycket stor uppmärksamhet just för närvarande. I Finland har man under statsminister Kekkonens personliga ledning sysslat med dem under denna vinter, och i Norge diskuterade stortinget nyligen motsvarade frågor under ett par dagar med positivt resultat. Det finns även uti svenska trycksaker, som säkerligen är bekanta för reservanternas ärade talesman, utförliga redogörelser för vad man kallar »utbyggingsprogrammet» för Nordnorge.

Jag skulle kunna gå ett stycke längre och utgå ifrån att den ärade talesmannen för reservanterna, min boksynte vän i den andra änden av det svenska skogsbruket och skogsindustrien — om man nu menar, att denna produktionsprocess börjar där träden står och slutar där man tillverkar tändstickorna — säkerligen i år har läst i en svensk tidskrift en uppsats som heter »Tre länders Norrland», en utomordentligt intressant uppsats med en jämförelse mellan Norrland i Sverige, Sibirien i Ryssland och Alaska i Amerika. Det rör sig alltså här om en internationell företeelse, men jag har, inom parentes sagt, aldrig hört talas om att vare sig Sovjetunionen eller Amerikas förenta stater har några västgötaproblem. Det rör sig alltså inte om några vanliga bygdeproblem, utan det rör sig om nationella svenska problem med avseende på näringslivets utveckling och förkovran för att bredda underlaget för social trygghet och kulturella framsteg, inte bara för Norrland utan för hela nationen, framför allt genom att på kommunikationsväsendets och kapitalförsörjningens områden skapa förutsättningar för den återstående utvecklingen av det norrländska näringslivet.

Då det är mycket vanligt här i riksdagen att vi intresserar oss just för so-

Ang. kvarstående olösta norrlandsfrågor.

ciala och kulturella framsteg, bör det vara en vällovlig strävan att man också intresserar sig för de positivt uppbyggande arbetsuppgifter på näringslivets område, som syftar till just att skapa förutsättningar för de fortsatta sociala och kulturella framstegen.

När man fått en så allvarlig repri- mand som jag fått i denna reservation, är det ju klart att man måste fråga sig, vad det är för galet man gjort sig skyl- dig till. Jag tillbakavisar som sagt an- märkningarna i vad det gäller reservan- ternas bevisföring, men för att visa att jag ingalunda är främmande för tanken på en självprövning vill jag tillägga, att jag skulle ha förstått, om det hade kom- mit en erinran emot denna min motion ifrån andra norrlandsmotionärer. Jag skrev min motion före jul. Jag förmodar att den motion som förekommer under nästa punkt på dagens föredragnings- lista, men framför allt motionerna nr 41 och 315 i denna kammare, har till- kommit efter samråd med samarbetsde- legationen i riksdagens början. Jag skulle ha förstått, om dessa motionärer hade sagt mig, att de i år fäst den största vikten vid dessa samnorrländska fram- stötter. Men någon sådan erinran har inte riktats till mig, och samarbetsdelegatio- nens tillstyrkande utlåtande borgar för att den motion som vi nu behandlar går väl ihop med samarbetsdelegationens in- tentioner.

För min del hoppas jag, att även öv- riga vid denna riksdag väckta norrlands- motioner skall föranleda positiva beslut.

Herr ANDERSSON, BIRGER (s): Herr talman! Jag vill inte alls förlänga denna debatt, men när herr Sten kritiserar re- servanterna för deras inställning i den- na fråga, vill jag ytterligare stryka under hur vi sett på saken.

Vi skall hålla i minnet, att 1948 av- slutade norrlandsutredningen sitt arbete efter fyra år. Det har gått fem år sedan utredningen avlämnade sitt betänkande, och det är helt naturligt, att inte allt som kommit fram i denna väldiga dossier har kunnat förverkligas. Men att nu tillsätta

en utredning, som skall utreda vad som återstår av det som norrlandsutredning- en har utrett, det anser vi vara mindre lämpligt.

Vi anser också att den formulering, som motionären valt och som utskottet stannat för, är något främmande. Jag kan tillägga, att den förefaller mig inte bara fullständigt oklar utan även myc- ket vidlyftig. Den gäller ju både övervä- ganden, utredningar, förslag och andra åtgärder. Vi menar, att när man vill ha någonting gjort, skall man konkret säga ifrån vad det är och inte på detta sätt fånga in så mycket som möjligt, när vi alla vet, att det inte gäller någonting an- nat än att få en katalog över vad som återstår. Personligen tycker jag, att leda- möterna av norrlandsutredningen och av den norrländska samarbetskommittén möjligen skulle kunna göra det utan att besvara Kungl. Maj:t.

Herr NÄSGÅRD (bf): Herr talman! Även om de personer som herr Birger Andersson nyss nämnde skulle kunna göra detta inventeringsarbete, förmodar jag att det ändå behövs någon som sam- ordnar de krafter det här gäller. Det är inte heller så, som herr Birger Andersson gjorde gällande, att man skulle vilja sät- ta i gång en ny stor norrlandsutredning några år efter det att den andra avslu- tats, utan det är ju i huvudsak bara frå- ga om en genomgång av det hela, även om det skulle kunna behövas någon liten utredning på vissa punkter.

Jag tycker, att reservanterna har väl stora krav på innehållet i en riksdags- skrivelse, när de menar att detta förslag är alltför allmänt hållet och oklart for- mulerat. Herr Sten har visserligen nyss sagt, att det inte är fråga om någon byg- depolitik, och det är ju riktigt, ty dessa frågor ompänner mycket stora områ- den, men jag skall peka på en fråga, som är omnämnd av utskottet och som har sin mycket stora betydelse för de norr- ländska kommunerna. Norrlandsutred- ningen förordade en omläggning av skat- tesystemet, så att uppkommande före- tagsvinster i beskattningshänseende skul-

Om främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

le fördelas mera rättvist till förmån för de ofta mycket skattetyngda norrlandskommunerna. Jag skulle tro att bara en sådan fråga berättigar till en ny framstöt till Kungl. Maj:t på detta område, och jag skulle tro att när frågan om fastighetsbeskattningens omläggning inom kort blir aktuell, så bör denna speciella norrlandssynpunkt tränga sig fram och tillmätas en betydande vikt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr STEN (s): Herr talman! Jag vill endast erinra den ärade talesmannen för reservanterna om att det ju ändå är uppenbart, att Norrland så att säga har haft otur på det sättet, att riksdag och regering har haft så mycket annat att göra under den tid som har gått sedan betänkandena avlämnades i slutet av år 1948. Vad beträffar den vida omfattning som yrkandet fått och som beredningsutskottet inte ansett sig böra avvika ifrån vill jag säga, att jag här ådagalagt att det på grund av den av mig skildrade utkristalliseringsprocessen inte finns någon som helst risk för att det skulle kunna hända några olyckor eller att Kungl. Maj:t skulle sätta i gång en ny stor utredning, om riksdagen skriver enligt utskottets förslag och frågan sedan, med beaktande av vad som har anförts i detta sammanhang, handlägges av en ledamot av regeringen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Andersson, Birger, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första kammarens allmänna beredningsutskott hemställt i sitt utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 66;

Nej — 36.

Därjämte hade 14 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle kammarens beslut i förevarande ärende genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Om främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

Föredrogs ånyo första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 8, över motion om åtgärder för främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 15, hade herr *Olofsson* och herr *Svedberg, Lage*, hemställt, att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa skyndsamt utredning av möjligheterna till åtgärder av i motionen antydd art för främjande av näringslivets utveckling inom de norrländska länen samt till riksdagen inkomma med förslag, som av utredningen kunde för-
anledas.

Om främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motion I: 15 ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr SVEDBERG, LAGE (s): Herr talman! Den motion, som första kammarens allmänna beredningsutskott redovisar i det nu föredragna utskottsutlåtandet, syftar icke till en utredning, som skulle resultera i förslag om att bereda det norrländska näringslivet en speciell förmånsställning jämfört med näringslivet i de övriga delarna av landet. Motionens syfte är endast att få en utredning med förslag till att någorlunda skapa ett jämviktsläge mellan näringslivets utveckling i Norrland och dess utveckling i det övriga landet. Norrland vill icke under några förhållanden kräva att staten skall bereda det ett förmånsläge, men vad norrlänningarna kräver är att bli jämställda med den övriga delen av svenska folket.

Jag lyssnade med uppmärksamhet till den debatt som fördes om det föregående ärendet, och jag måste beklaga den inställning, som reservanterna då gävo uttryck åt. Trots att det har förekommit utredningar, trots att norrlandskommitténs slutbetänkande avlämnades så sent som år 1948, tornas nya problem upp när det gäller det norrländska näringslivets utveckling. Här har vattenkraftens exploatering väckt nya frågor, som borde undersökas, icke minst för att hjälpa de grupper i samhället som beröres av uppdamningarna i samband med exploateringen och som knappast kan sägas ha kvar trivseln i sitt arbete. Dessa svårigheter har även gjort sig gällande i sydligare delar av landet. Så sent som den 14 februari i år återgav t. o. m. stockholmspressen klagorop från exempelvis Värmland. En jordbrukare därifrån berättade hur kraftbolagen för att tillgodose sina intressen höjt uppdamningarna. Man hade erbjudit honom 1 340 kronor för det jordområde som försämrades på grund härav, men han talade samtidigt om att hans skörd bara året förut hade minskat från 80 säckar havre till 25.

Hur ligger det till i Norrland? Hur ligger det till för den väglösa befolkningen där? Man frågar sig detta, när man vet vilka åtgärder som vattenfallsstyrelsen redan åstadkommit och planerar. Det gäller de väglösa bygderna som har sjöarna till färdvägar, där uppdamningsmöjligheterna försämrar förbindelser med den övriga bebyggelsen, där barnens skolgång även riskeras, där avtappningen från fördämningarna gör isarnas bärighet osäker, där föräldrarna till barnen med bekymmer ser på framtiden. Vi finner hur innehavarna av fjällägenheter på statens områden tvingas bort på grund av de uppdamningar som skall vidtas. Man säger: Vattenkraften betalar väl för de skador som åstadkoms? Ja, det är riktigt i den mån som den som åsamkas skadan har äganderätten till fastigheten och har gräns till sjöregleringsområdet. Men tänk på fjällägenhetsinnehavaren som endast får ersättning för det arbete han har lagt ned på det hem, där han och hans familj har sin existens. Staten äger marken, staten gör även anspråk på att äga bostadsbeståndet. Det blir kommunen som får ta ansvaret för dessa människors framtida existensmöjligheter.

Norrlandskommittén yttrade bl. a. i sitt betänkande redan 1938 att den förutsåg en merbelastning på Norrlands näringsliv på drygt 40 miljoner kronor. Professor Ohlin hade gjort en utredning för vilken redogörelse lämnades vid Härnömässan i Umeå. Han uppskattade den allmänna merbelastningen för näringslivet i Norrland till över 50 miljoner kronor årligen. Där inräknas inte den indirekta merbelastning som kommer på näringsutövarna ute på den glest befolkade landsbygden. Den folkström som går söderut är omfattande. Samarbetsdelegationen redovisar i ett yttrande till utskottet att under en 13-årsperiod har inte mindre än 70 000 ungdomar lämnat Norrland. Detta värdesättes så högt att man menar att det är miljarder kronor som har strömmat ut från Norrland. Föräldrarna har mödosamt strävat med att fostra dessa ungdomar, och när de når den åldern då de kan göra en

Om främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

produktiv insats i näringslivet lämnar de Norrland.

Hur ligger det till med fraktkostnader-na? Hur ligger det till med varuförmedlingen över huvud taget? För endast sprit, för tobak, för kol och för böcker får norrlänningen betala detsamma som befolkningen i övrigt i detta land, men för nästan alla andra varuslag högre. Vi har dryga fraktkostnader som i sin tur icke stimulerar till en snabbare utveckling av näringslivet. De betyder även ett handikap för den industri som har sin verksamhet i Norrland. Samarbetsdelegationen redovisar att sedan industrialismens inträde har exporten från Norrland varit två och en halv gånger större än från de övriga delarna av landet. Men de industrier vi har är starkt konjunkturbetonade, inte minst därför att produktionen forceras när det är högkonjunktur. Då tiderna blir sämre drabbas norrlandsföretagen i första hand av reducerad produktion. Inte minst inom massaindustrien kan vi se ett klart exempel härpå. Där har tidvis svår arbetslöshet förelegat. Under högsta toppkonjunkturen har industrien arbetat för högt tryck. Under lågkonjunkturen har den fått ägna sig åt reparationer och samtidigt inskränkt produktion.

Vad landsbygdsproblemet beträffar är inte heller skattebördan i Norrland jämförlig med den i Sydsverige. Inte ens affärsbankernas lämpolitik är densamma. Man kräver högre ränta av låntagare i övre Norrland än av låntagare i Sydsverige. Men gäller det att införa skyddstullar till stöd åt näringslivet i södra Sverige av vars produkter norrlänningen i många fall är konsument, klagar man icke från Norrlands sida. Man inser nödvändigheten i många fall av sådana åtgärder. Vad vi i Norrland kräver är emellertid förståelse för de problem som inte minst sedan år 1948 med särskild styrka framträtt på landsbygden. Landskommunerna har svårigheter med åldersproblemet. Ungdomsflykten från Norrland, som jag nyss talade om, har haft till följd att trivseln minskat. Barnens skolgång har försämrats på grund av denna uttunning av befolkningen. Me-

dan man på många andra håll i världen brottas med svårigheter till följd av överbefolkning, möter i Norrland i dag problem som har sin grund i befolkningsuttunningen. Man kan inte avfärda norrlandsfrågan på det sätt som herr Birger Andersson gjorde när föregående ärende behandlades. Den är alltför brännande. Den kommer oupphörligen att ge återklang i riksdagen, och jag är förvissad om att samarbetsdelegationen med landshövdingarna i de fyra norrländska länen har känt sitt särskilda ansvar när den avgivit det yttrande, för vilket allmänna beredningsutskottet har redovisat i sitt utlåtande i detta ärende.

Motionärerna har pekat på att det finns möjligheter att via en accis på kraftkällorna skapa en möjlighet för länsstyrelserna att stödja näringslivet i Norrland. Vattenfallsstyrelsen har i sitt yttrande förklarat att den norrländska landsbygden borde framföra ett uppriktigt tack för vattenfallsstyrelsens exploateringsintresse. Jag tycker nog att riksdagen borde tillmötesgå kravet på en utredning av dessa frågor i synnerhet med hänsyn till de faktiska omständigheter som nu är rådande i Norrland. Det går inte att bortresonera att detta problem är brännande. Det är ett vitalt problem. Kommunerna i Norrbotten hävdar sedan några år tillbaka rätten att ta ut skatt av dem som exploaterar naturrikedomarna, t. ex. järnmalmen. Det har gått så långt att de tydligen har fått lov att väcka process för att få ut sin rättmätiga andel därav.

Arbetsmarknadsstyrelsen förklarar i sin senaste rapport att arbetslöshetsproblemet är mest brännande i Norrland, eftersom näringslivet där har en sådan konstruktion att försämringar i konjunkturen först ger sig till känna där. Kommunerna brottas redan med det problemet. Helt kommunala arbeten och statskommunala beredskapsarbeten har igångsatts.

Det finns förutsättningar för att skapa ett näringsliv i Norrland som skulle ge existensmöjligheter åt de ungdomar, som flyr därifrån. Men fraktkostnaderna är alltför höga för att stimulera en utveck-

Om främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

ling i den riktningen. De klimatiska förhållandena ger inte sjöfarten samma möjligheter i övre Norrland som i Sydsvrige. Det finns många andra problem att taga hänsyn till, inte minst sådana som provinsialläkarna redogör för i sina ämbetsberättelser och som de kommit i kontakt med i sin gärning ute bland landsbygdens folk.

Jag skall inte ytterligare gå in på norrlandsfrågorna. Herr Sten har berört dem i dag, och han talade om dem förra onsdagen. Trots norrlandskommitténs arbete och dess slutbetänkande av år 1948 finns det alltså brännande problem att undersöka och lösa. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till den motion som utskottet i detta utlåtande har yttrat sig över.

Herr ANDERSSON, AXEL (fp): Herr talman! Jag kan i många stycken dela herr Svedbergs uppfattning, framför allt när det gäller det yttrande som vattenfallsstyrelsen har avgivit över motionen. Detta yttrande måste vi säga är ett synnerligen brutalt aktstycke, där man, såsom herr Svedberg just konstaterat, försöker göra gällande att det är något slags välgärning mot Norrland, när man kommer dit upp och lägger beslag på forsar och fall, dämmer upp sjöar och ställer till en massa ohägn. Man låtsas att man inte vållar någon skada utan gör Norrland en tjänst, medan det i själva verket är på det sättet, att i många av de norrländska trakterna, särskilt naturligtvis inom fjällbygderna och lappmarkerna, den enda glädje befolkningen har av dessa jättestora kraftledningar är att de får höra hur det sjunger i trådarna. Själva får de inte någon del av den elektriska kraften.

Man nämner inte ett ord om hur man har fördärvat fisket i de norrländska älvarna och sjöarna. Vattenfallsstyrelsen har visserligen ordnat någonting som kallas för laxtrappor och laxdammar. Man har haft fotoceller som skulle registrera hur många laxar som gått upp för laxtrapporna, men fotocellerna har

i stället registrerat de barkstycken som flutit utför strömmen. Fisket har fullständigt fördärvats på många områden, och detta har givetvis betytt oerhört mycket för befolkningen.

Jag kan också hålla med herr Svedberg om det orimliga i att vi i Norrland skall betala frakter som man inte behöver betala i södra Sverige. När det säljs bensin ifrån Stockholm upp till Norrland, får vi betala ett frakttillägg på mellan 3 och 6 öre per liter, men när man skickar elektrisk kraft från Porjus ned till Skåne, behöver skåningarna inte betala något frakttillägg.

Jag kan alltså i flera stycken hålla med motionärerna, men utskottet har likafullt stannat för att yrka avslag på motionen, och det beror helt enkelt på att utskottet anser, att den fråga som motionärerna tagit upp kan tillgodoses i samband med den översyn som utskottet hade tillstyrkt i samband med den nyss bifallna motionen. Vi utgår nämligen ifrån att man i det sammanhanget skall ta upp frågan om fortsatt elektrifiering av den norrländska landsbygden och pröva villkoren för kraftleveranserna till småindustrien och hantverket. Det som motionärerna har yrkat bör alltså kunna tillgodoses genom det beslut första kammaren nyss har fattat, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr GRYM (s): Herr talman! Det kan vara riktigt som herr Axel Andersson säger, att den föreliggande motionen har besvarats med den skrivning utskottet gjort i första kammarens allmänna beredningsutskotts utlåtande nr 7, men nog tycker jag för min del att det föreliggande utlåtandet är sällsynt magert, trots att dock tre norrlänningar varit med vid ärendets behandling, nämligen herr Lars Andersson som ordförande samt herrar Nyström i Kiruna och Axel Andersson i Örnsköldsvik. Utlåtandet är alltså magert, och om detta nu beror på ledamöterna i utskottet eller på någonting annat vill jag lämna osagt. Man brukar ibland kunna kosta på sig en välvil-

Om främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

lig skrivning, men inte ens detta har man gjort här.

Jag har inte själv skrivit under motionen — jag var inte i tillfälle därtill — men jag sympatiserar med den och tycker för min del att motionärerna, herrar Svedberg och Olofsson, har varit ute i mycket vällovliga ärenden. Det är nog ingen tvekan om den saken.

Jag ber att få säga, att till exempel landstinget i Norrbottens län har arbetat mycket för att få fram vissa primäruppgifter och få vissa utredningar till stånd. Om jag inte missminner mig, har under loppet av fem eller sex år Norrbottens läns landsting gett ut 800 000 kronor för att få fram siffermaterial, och det är alldeles uppenbart att detta siffermaterial i mycket stor omfattning kommer de statliga utredningar till godo, som eventuellt kommer att tillsättas.

Herr talman! Det blir till sommaren troligen en riksdagsresa till Västerbotten. Vi norrbottningar och västerbottningar hoppas livligt att denna resa verkligen kommer till stånd och att så många sörlänningar och mellansvenskar och andra som inte känner till övre Norrland kommer att delta i resan. Vi hoppas också att de sedan skall stödja oss i våra strävanden på olika områden, när vi norrlänningar kommer med våra framställningar här i riksdagen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr STEN (s): Herr talman! Jag skall inte ingå på motionen eller utskottets utlåtande över densamma. Det är väl vattenfallsstyrelsens yttrande angående den av motionärerna föreslagna »kilowattaccisen» som har avskräckt utskottet. Vad beträffar mitt eget ställningstagande till den föreslagna anordningen vill jag återropa ett gammalt visdomsord och säga: »Jag vet inte om det är möjligt, men jag tror att det är nödvändigt.» Jag anknyter då till vad jag yttrade vid behandlingen av föregående ärende, nämligen att för utnyttjande av Norrlands naturliga möjligheter måste man åstadkomma en clearing inom nationen be-

träffande kapitalförsörjningen — på det ena eller andra sättet.

Jag vill påpeka att kammaren får tillfälle att återkomma till detta ärende vid behandlingen av motion nr 41, alltså en av de motioner som emanerar från samarbetsdelegationen som jag nämnde i mitt anförande vid behandlingen av det förra ärendet. Bakom den motionen ligger den samfälliga erfarenhet som de norrländska länsstyrelserna och landstingen har fått på detta område under det senaste årtiondet. Där finns ett i sak likalydande önskemål, nämligen att de norrländska länen ej blott i nutiden utan även i framtiden blir tillförsäkrade elkraft för sin egen utveckling och en skälig ersättning för »exporterad» elkraft, lämpligen uttagen i form av accis. När man inom det utskott, till vilket den motionen blivit remitterad, skall ta ställning till densamma, kan man näppligen komma förbi en objektiv utredning av dessa frågor. Det sätt, varpå kammaren nu inbjudes att besluta beträffande den motion som herr Svedberg och herr Olofsson väckt, kan alltså inte få betraktas som sista ordet för denna riksdag i denna angelägenhet.

Herr LUNDGREN (h): Herr talman! Vid Härnömässan i Umeå år 1944 höll professor Bertil Ohlin ett föredrag med rubriken »Är Norrland missgynnadt nationalekonomiskt sett?» Han kom där till det resultatet, att tullskyddet för främst det skånska och mellansvenska jordbruket och industrien vid den tidpunkten — alltså för omkring tio år sedan — kostade Norrland ungefär 50 miljoner kronor om året. Norrland kan ju inte tillgodogöra sig detta tullskydd utan är främst hänvisat till exportindustrien. Herr Svedberg var inne på denna sak i sitt anförande, men jag vill här understryka att man bör ta hänsyn till dessa fakta när det gäller att bedöma de norrländska problemen.

Det är emellertid, herr talman, ytterligare en synpunkt som jag vill tillåta mig att framhålla i detta sammanhang. Staten har ålagt kommunerna en mångfald

Om främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

uppgifter som måste betraktas som rent statliga. Dit hör exempelvis skolväsendet och polisväsendet. Att barn får undervisning i skolan måste ju främst vara en statlig och icke en kommunal angelägenhet, och att upprätthålla ordningen är ju en statens primära uppgift. Jag lät för några år sedan göra en utredning rörande kostnaderna för folkskoleväsendet inom olika kommuner. Det visade sig därvid att för norrlandskommunerna var kostnaderna för folkskoleväsendet per skattekrona ungefär dubbelt så höga som för kommunerna i mellersta och södra Sverige.

Jag tror inte, herr talman, att man kan konstruera statsbidragen så, att man får en verkligt rättvis avvägning av dessa kostnader. Jag har för övrigt personligen den uppfattningen, att staten helt bör övertaga dessa kostnader, då kommunerna ändå inte har någonting att säga till om på dessa områden, där praktiskt taget allt bestäms av de statliga myndigheterna. Men detta är något som vi inte skall debattera vid detta tillfälle.

Jag har, herr talman, bara velat anföra dessa två synpunkter, och jag har, såsom frågan nu ligger till, intet yrkande.

Herr ANDERSSON, BIRGER (s): Herr talman! Jag vill bara kort och gott säga att det finns ju problem i alla delar av Sverige. Skulle man från varje landsända deklarerera vad man anser vara eftersatt o. s. v., skulle vi sannolikt få sitta här hela påskhelgen. Jag tror att herrarna på norrlandsbänken överbetonar en del av de synpunkter som de har framfört. Därmed menar jag inte alls att man inte kan komma med berättigade krav från Norrland eller från andra delar av landet. Men när vi inom allmänna beredningsutskottet gått emot herr Svedbergs motion är det med den motivering, som finns angiven i utlåtandet och som herr Andersson i Örnsköldsvik tidigare anfört.

Herr talman! Jag ber att helt kort få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr SVEDBERG, LAGE (s) (kort genmäle): Herr talman! Herr Birger Andersson säger att om vi skulle diskutera alla dessa problem, så befarar han att påskledigheten skulle minskas. Är det det skälet som ligger till grund för utskottets magra motivering?

Herr BERGH (h): Herr talman! Det här skulle kunna arta sig till en stor norrlandsdebatt. Men jag tänker inte förlänga diskussionen mycket.

När herr Birger Andersson betraktar dessa framstötter från norrlandshåll såsom uttryck för några alldeles speciella, halvt partikularistiska intressen, har nog emellertid herr Birger Andersson missförstått situationen. Jag måste medge att missförståndet kan vara förklarligt, ty inte heller jag är främmande för att den s. k. norrlandspropagandan gör sig skyldig till ganska stora överdrifter emellanåt. För min del har jag i mån av förmåga, när det gäller att befrämja näringslivet i Norrland, propagerat endast för sådana investeringar, som jag har kunnat anse nationalekonomiskt försvarbara. Därtill kommer emellertid en alldeles speciell omständighet beträffande Norrbotten, som till sin egen skada är en i stor utsträckning socialiserad landsända, i det att staten där äger inte bara hälften av marken och hälften av skogen utan praktiskt taget alla malmfyndigheter och dessutom 95 procent av vattenkraften. När man skall tala om denna landsändas ekonomiska efterblivenhet, kan man inte lämna den förklaringsgrunden ur sikte, att staten väl länge dröjt med att fylla sina äganderättsförpliktelser.

När det gäller att få till stånd en uppryckning av näringslivet i Norrland hävdar jag bestämt att vi från norrlandshåll icke bör komma med anspråk, som skulle bringa denna landsända i någon särställning. Det vore oklokt och omotiverat. Men låt mig gå så långt att jag säger, att det inte är rättvist och inte heller klokt att den landsändan behandlas sämre än andra. Jag skall bidra till debatten med två exempel, som visar att

Om främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

norrbottnensbefolkningen missgynnas i skattehänseende på grund av att statens egen ekonomiska verksamhet favoriseras när det gäller skatterna.

Det ena exemplet gäller det besynnerliga fraktavtal, som finns mellan LKAB och statens järnvägar, där man för innevarande år kan tala om överinkomster som torde komma att uppgå till ca 90 miljoner kronor. För 1951 uppgick de till över 44 miljoner kronor. Avtalet är nämligen konstruerat så besynnerligt, att ju mera malm som fraktas och ju större betalning bolaget får per ton för denna malm, desto högre är frakten per ton. Man tillämpar alltså en progressiv skala både med hänsyn till kvantitet och pris. Det är ett sätt varigenom staten via statens järnvägar drar till sig pengar från bolaget. Dessa pengar blir inte föremål för kommunal beskattning, vilket betyder att det blir vi andra där uppe, som får betala, ty det allmännas utgifter är inte mindre därför att staten har en ekonomisk verksamhet i gång. För år 1953 gör detta fraktavtal, att vi andra får betala ungefär 6 miljoner kronor mer i kommunalskatt inom malmfältkommunerna och inom landstinget, än vi skulle ha gjort om normala frakttaxor tillämpats.

Det andra exemplet, som också verkat i samma riktning, gäller vattenfallsstyrelsens taxeringar till kommunal inkomstskatt. Här är bestämmelserna sådana, att hela det anläggningskapital, som vi har i vattenfallsstyrelsens anläggningar, skall förräntas efter medelräntefoten för statens gäldranta, men det besynnerliga är att vinsterna aldrig betraktas som amorteringar, utan skuldsumman, som förräntas, växer undan för undan allteftersom anläggningarna blir större. Därvidlag får vi andra också betala, vad staten slipper undan.

Det är ganska blygsamma anspråk som vi har, när vi gör gällande att staten åtminstone inte skall favorisera sin ekonomiska verksamhet i skattehänseende på medborgarnas bekostnad. Det är en synpunkt som jag tror hör hemma i denna debatt. I övrigt är det ett exempel på vad jag här velat framhålla, nämligen

att vi inte begär några favörer men att vi inte vill bli sämre behandlade än vad andra landsändar blir.

Herr ANDERSSON, BIRGER (s): Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten, men för att inga missförstånd skall uppstå vill jag framhålla några synpunkter.

Såsom jag redan tidigare sagt i utskottet finns det problem av likartad natur i andra landsändar som de man har i Norrland. När herr Bergh talar om att Norrland har utarmats i olika avseenden, erinrar jag mig — herr Sten har ju tidigare sagt att jag skulle vara boksynt — några böcker som jag läste i min ungdom om baggbölar och om de stora skogsbolagen som utarmade Norrland. Den utarmning, som då skedde, har staten ju sedermera sökt att reparera.

Herr Bergh talade vidare om beskattningen och framhöll att kommunerna i Norrland inte alltid kan tillgodogöra sig beskattningen på företagen i Norrland. Ja, min egen hemstad har under minst trettio år varit i fullkomligt samma predikament. Vi har slagits med alla tänkbara myndigheter för att få Tändsticksbolaget att betala sin skatt i Tidaholm, där bolaget har sin största fabrik, men den betalades först i Stockholm och sedermera i Jönköping. Vi har även ett annat företag, där förhållandet är exakt likadant.

Dessa problem, som man från norrländskt håll kan peka på, finns alltså här och var ute i landet, fastän de kanske inte är lika komprimerade och stora som i Norrland. Och skulle vi dra upp allt detta, tror jag att vi kunde få sitta här hela påsken. Hade vi räknat med en sådan risk, skulle vi givetvis ha tillstyrkt motionen.

Herr GRYM (s): Herr talman! Herr Andersson säger att liknande problem finns i andra delar av landet. Det är i så alla fall bara att lägga fram dem i motioner inför riksdagen. Jag är ganska övertygad om att vi norrlänningar

Om främjande av näringslivets utveckling i Norrland.

inte kommer att sätta oss på tvären när det gäller att lösa dem på ett förnuftigt sätt — åtminstone vågar jag nog lova, att vi kommer att kosta på en välvilligare skrivning än beredningsutskottet i detta fall har presterat!

Herr SVEDBERG, LAGE (s): Herr talman! Vi hemställer om en utredning av frågor, som vi betraktar såsom svårlösta, men ett bifall till utredningsförslaget innebär naturligtvis inte att riksdagen binder sig för framtiden. Vi betraktar en framstöt i riksdagen om undersökning av olika samhällsproblem som en relativt blygsam begäran. Ute på den norrländska landsbygden vittnar man samstämmigt om problemens betydelse, och jag vill säga till herr Birger Andersson att det väl under sådana förhållanden är en blygsam begäran, att frågorna undersökes och katalogiseras, så att regeringen får möjligheter att bedöma önskemålen om åtgärder och göra förslag om förbättringar. Problemen är enligt min mening sådana, att en utredning är påkallad för att belysa de påstående och önskemål, som vi från norrländskt håll här har framfört.

Herr SJÖDAHL (s): Herr talman! Jag ber endast att få fästa kammarens uppmärksamhet på att vi för en liten stund sedan biföll en motion, som går ut på att Kungl. Maj:t skall ta hand om och utreda alla kvarstående olösta norrlandsfrågor. I och med att en så vid motion bifallits, återstår ju ingenting, utan alla norrlandsfrågor har överlämnats till Kungl. Maj:t för utredning.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Anmälades att till kammaren överlämnats följande kungl. propositioner, vilka nu var för sig föredrogos och lades på bordet:

nr 177, med förslag till lag angående ändring i lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom m. m.; och

nr 180, med förslag till lag om tillsättning av vissa befattningshavare inom socialvården.

Anmälades bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 110, till styrelsen för riksdagsbiblioteket angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i utlåtande nr 5 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 123, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 1, såvitt propositionen angår det promilletal, varmed skogsavvårdsavgiften för år 1953 skall utgå.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning, att utskottets hemställan i betänkande nr 24 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades och godkändes utrikesutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om ratifikation av tilläggsprotokoll till Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheter; samt

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av tilläggsprotokoll till den allmänna överenskommelsen rörande Europarådets privilegier och immunitet.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 393, av herr *Lundgren* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 79 § 2 mom. lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet, m. m.;

nr 394, av herr *Hansson* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till Stockholms högskola;

nr 395, av herrar *Ohlon* och *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till avlöningar vid de allmänna läroverken m. m.;

nr 396, av fru *Sjöström-Bengtsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönegradsplaceringen för vissa tjänster, m. m.;

nr 397, av herrar *Sunne* och *Huss*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus m. m.;

nr 398, av herr *Eriksson, Einar*, och herr *Thun, Edvin*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.;

nr 399, av herr *Weiland* m. fl., i an-

ledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.;

nr 400, av herr *Söderquist* och herr *Andersson, Axel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om motverkande i vissa fall av konkurrensbegränsning inom näringslivet m. m.;

nr 401, av herr *Anderberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 170) om polisväsendet i riket, m. m.;

nr 402, av herr *Spetz*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda stödåtgärder för hästaveln m. m.; samt

nr 403, av herrar *Spetz* och *Sunne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1953/54 till Bidrag till jordbrukets rationalisering m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 2.39 eftermiddagen.

In fidem

G. H. Berggren.